

**VILJANDIMAA PÕHJA-SAKALA VALLA
ÜLDPLANEERINGU
KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE
HINDAMISE VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUS**

Objekti aadress: *VILJANDIMAA, PÕHJA-SAKALA VALD*

Tellija: *PÕHJA-SAKALA VALLAVALITSUS*

Töö täitja: *KOBRAS AS*

Juhataja: *URMAS URI*

Juhteksperdi: *URMAS URI*

*KSH juhteksperdi abi /
keskkonnaekspert:* *NOEELA KULM*

*Üldplaneeringu projektijuht /
planeerija:* *TEELE NIGOLA*

Keskkonnaeksperti assistent: *MARITE BLANKIN*

Kontrollis: *ENE KÕND*

Üldinfo

TÖÖ NIMETUS:	Viljandimaa Põhja-Sakala valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus
OBJEKTI ASUKOHT:	Viljandimaa, Põhja-Sakala vald
TÖÖ EESMÄRK:	Keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimine Viljandimaa Põhja-Sakala valla üldplaneeringule
TÖÖ LIIK:	Keskkonnamõju strateegiline hindamine
TÖÖ TELLIJAJA ÜLDPLANEERINGU KOOSTAMISE KORRALDAJA:	Põhja-Sakala Vallavalitsus Lembitu pst 42, Suure-Jaani 71502 Põhja-Sakala vald Viljandi maakond
Kontaktisik:	Kaja Notta Planeeringuspetsialist Tel 435 5431 kaja.notta@pohja-sakala.ee
TÖÖ TÄITJA:	Kobras AS Registrikood 10171636 Riia 35, 50410 Tartu Tel 730 0310 http://www.kobras.ee
KSH juhtekspert:	Urmas Uri (KSH juhteksperti õigused ja KMH tunnistuse nr KMH0046) Tel 730 0310 urmas@kobras.ee
Kontaktisik:	Noela Kulm – KSH juhteksperti abi / keskkonnaekspert Tel 730 0310, 5693 9300 noela@kobras.ee
Ekspertühm:	Urmas Uri – juhtekspert Noela Kulm – jäätmed, õhk, müra, kaevandused, looduskaitse, maakasutus Rinaldo Rüütli – põhja- ja pinnavesi, inimese tervis ja heaolu Teele Nigola – planeerimine, maastik, kultuuripärand, miljööväärtus Piia Kirsimäe – kartograafia Ene Kõnd – keskkonnapiirangud Marite Blankin – keskkonnaeksperti assistent
Konsultandid:	Reet Lehtla – maastikuarhitekt-planeerija Erki Kõnd – projektijuht, projekteerija Tanel Mäger – geoloog

Kobras AS litsentsid / tegevusload:

1. Keskkonnamõju hindamise tegevuslitsents:
KMH0046 Urmas Uri
2. Keskkonnamõju strateegilise hindamise juhtekspert: Urmas Uri ja Teele Nigola
3. Hüdrogeoloogiliste tööde tegevusluba nr 379.
Hüdrogeoloogilised uuringud.
Hüdrogeoloogiline kaardistamine.
4. Maakorraldustööd. Tegevuslitsents 15 MA-k.
5. MTR-i majandustegevusteated:
 - Ehitusuuringud EG10171636-0001;
 - Ehitusprojekti ekspertiis EK10171636-0002;
 - Omanikujärelevalve EO10171636-0001;
 - Projekteerimine EP10171636-0001.
6. Maaparandusalal Tegutsevate Ettevõtjate Registri (MATER) registreeringud:
 - Maaparandussüsteemi omanikujärelevalve MO0010-00;
 - Maaparandussüsteemi projekteerimine MP0010-00;
 - Maaparanduse uurimistöö MU0010-00;
 - Maaparanduse ekspertiis MK0010-00.
7. Muinsuskaitseameti tegevusluba E 377/2008. Vastutav spetsialist Teele Nigola (VS 606/2012, tähtajatu). Ehitismälestiste, ajaloomälestiste, tööstusmälestiste ja UNESCO maailmapärandi nimekirja objektidel konserveerimise ja restaureerimise projektide ning muinsuskaitse eritingimuste koostamine, uuringud ja muinsuskaitsealine järelevalve (s.h muinsuskaitsealadel) maastikuarhitektuuri valdkonnas.
8. Veeuuringut teostava proovivõtja atesteerimistunnistus (reoveesetest, pinnaveest, põhjaveest, heit- ja reoveest proovivõtmine) Noela Kulm - Nr 1536/18, Tanel Mäger – Nr 1535/18.
9. Kutsetunnistused:
 - Diplomeeritud mäeinsener, tase 7, kutsetunnistus nr 095665 – Urmas Uri;
 - Diplomeeritud mäeinsener, tase 7, kutsetunnistus nr 116662 – Tanel Mäger;
 - Volitatud hüdrotehnikainsener, tase 8, kutsetunnistus nr 106122 – Erki Kõnd;
 - Volitatud hüdrotehnikainsener, tase 8, kutsetunnistus nr 131647 – Oleg Sosnovski;
 - Diplomeeritud hüdrotehnikainsener, tase 7, kutsetunnistus nr 120446 – Martin Võru;
 - Diplomeeritud hüdrotehnikainsener, tase 7, kutsetunnistus nr E000481 – Ervin R. Piirsalu;
 - Diplomeeritud veevarustuse- ja kanalisatsiooniinsener, tase 7, kutsetunnistus nr E000482 – Ervin R. Piirsalu;
 - Diplomeeritud hüdrotehnikainsener, tase 7, kutsetunnistus nr E004017 – Kert Kartau;
 - Diplomeeritud veevarustuse- ja kanalisatsiooniinsener, tase 7, kutsetunnistus nr E004029 – Kert Kartau;
 - Volitatud maastikuarhitekt, tase 7, kutsetunnistus nr 089284 – Teele Nigola;
 - Ruumilise keskkonna planeerija, tase 7, kutsetunnistus 109264 – Teele Nigola;
 - Geodeet V (EKR tase: 7), kutsetunnistus nr 083232 – Ivo Maasik;
 - Geodeet V (EKR tase: 7), kutsetunnistus nr 083233 – Marek Maaring;
 - Maakorraldaja, tase 6, kutsetunnistus nr 141508 – Ivo Maasik;
 - Markšneider, tase 6, kutsetunnistus nr 135966 – Ivo Maasik.

SISUKORD

1. KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE OBJEKT, ULATUS JA EESMÄRK	5
2. ÜLDPLANEERINGU JA KSH ALGATAMINE NING AVALIKUSTAMINE	6
3. KOOSTÖÖ JA KAASAMINE ÜLDPLANEERINGU NING KSH KOOSTAMISEL	6
4. NÕUDED KSH VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUSE JA ARUANDE KOOSTAMISELE.....	8
5. MÕJUTATAVA KESKKONNA ÜLEVAADE JA SEOS KSH-S KÄSITLETAVAGA.....	9
5.1 PLANEERINGUALA ÜLDKIRJELDUS JA PAIKNEMINE.....	9
5.2 LOODUSLIK KESKKOND.....	10
5.2.1 MAASTIK	12
5.2.2 GEOLOOGIA.....	13
5.2.3 RADOON.....	14
5.2.4 MAAVARAD.....	15
5.2.5 PÕHJA- JA PINNAVESI, SH PÕHJAVEE KAITSTUS.....	17
5.2.6 VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD	19
5.2.7 ROHEVÕRGUSTIK.....	20
5.2.8 KAITSTAVAD LOODUSOBJEKTID	22
5.2.8.1 KAITSEALAD	22
5.2.8.2 PÜSIELUPAIGAD	25
5.2.8.3 KAITSEALUSED LIIGID	26
5.2.8.4 KAITSTAVAD ÜKSIKOBJEKTID.....	27
5.2.9 NATURA 2000 ALAD	28
5.3 SOTSIAALMAJANDUSLIK KESKKOND.....	30
5.3.1 RAHVASTIK.....	30
5.3.2 SOTSIAALNE TARISTU JA ÜHISTEGEVUS	33
5.4 TEHNILINE INFRASTRUKTUUR.....	34
5.5 RIIGIKAITSELINE TEGEVUS	40
5.6 KESKKONNAOHTLIKUD OBJEKTID.....	40
5.6.1 SUURÕNNETUSE OHUGA JA OHTLIKUD ETTEVÕTTED	41
5.7 AJALOOIS-KULTUURILINE KESKKOND	41
6. PÕHJA-SAKALA VALLA ÜLDPLANEERINGU ELLUVIIMISEGA EELDATAVALT KAASNEV KESKKONNAMÕJU	43
7. KSH AVALIKUSTAMISE AJAKAVA.....	45
8. KASUTATUD ALLIKAD.....	47
LISAD.....	50
LISA 1. PÕHJA-SAKALA VALLA ÜLDPLANEERINGU KOOSTAMISE JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE ALGATAMISE OTSUS.....	50
LISA 2. PÕHJA-SAKALA VALLA ÜLDPLANEERINGU JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE ALGATAMISE TEADE AMETLIKUS VÄLJAANDES AMETLIKUD TEADAANDED JA AJALEHTEDES SAKALA NING LEOLE	51

1. Keskkonnamõju strateegilise hindamise objekt, ulatus ja eesmärk

Käesoleva keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi ka *KSH*) objektiks on Põhja-Sakala valla üldplaneering. Põhja-Sakala vald moodustati 26.01.2017 Vabariigi Valitsuse määrusega nr 27 Suure-Jaani valla, Kõo valla, Kõpu valla ja Võhma linna ühinemise teel.

Üldplaneeringu alaks on kogu Põhja-Sakala valla haldusterritoorium ning selle lähieesmärgiks, et tagada sidusate võrgustike (transpordivõrk ja muud infrastruktuuri elemendid, roheline võrgustik) toimimine.

Üldplaneeringu eesmärgiks on uue valla territooriumi ruumilise arengu põhimõtete ja üldiste arengusuundade määratlemine, maakasutuse ja ehitustingimuste seadmine ning täpsustamine ning seeläbi Põhja-Sakala vallast atraktiivse elamis- ja ettevõtluspiirkonna kujundamine. Üldplaneeringu koostamisel lahendatakse planeerimisseaduse (edaspidi ka *PlanS*) § 75 lõikes 1 sätestatud ülesanded, kusjuures tulenevalt planeerimisseaduse § 75 lõikest 2 lähtutakse lahendatavate ülesannete otsustamisel kohaliku omavalitsuse üksuse ruumilistest vajadustest ja planeeringu eesmärgist. Põhja-Sakala valla üldplaneeringuga lahendatavad ülesanded, käsitletavat teemad ja põhimõtted, millest lähtutakse üldplaneeringu koostamisel, on määratletud üldplaneeringu lähteseisukohtades, mis on koostatud paralleelselt käesoleva *KSH* väljatöötamise kavatsusega ja mis edastatakse seisukohtade võtmiseks asjaomastele asutustele ja avalikustatakse kohaliku omavalitsuse veebilehel (vt täpsemalt ptk 2).

Tulenevalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi ka *KeHJS*) § 31¹ on ***KSH* eesmärgiks** arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel, tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja edendada säästvat arengut.

Põhja-Sakala valla *KSH* põhieesmärk on planeerimisprotsessis luua looduskeskkonna, inimese tervise ja vara ning kultuuripärandi suhtes jätkusuutlikke lahendusi, mida võimaldab asjaolu, et *KSH* viiakse läbi planeerimismenetluse raames. Oluliste mõjude käsitlemisega samatähtis on planeeringu elluviimisega kaasnevate oluliste soodsate mõjude hindamine ja nende võimendamise võimaluste väljapakumine.

Käesoleva *KSH* väljatöötamise kavatsuse alusel *KSH* aruande koostamisel hinnatakse üldplaneeringu elluviimisega kaasnevaid asjakohaseid mõjusid ja nende ulatust looduskeskkonnale, inimese tervisele, inimese heaolule, kultuuripärandile ja varale ning pakutakse välja oluliste mõjude ohjamiseks vastavad ja õigeaegsed ennetamise, vältimise, vähendamise, leevendamise, põhjendatud juhul heastamise meetmed ning vajadusel seiremeetmed eesmärgiga tagada keskkonda säästvad ning pikaajalised ja jätkusuutlikud lahendused. Asjakohaste mõjude all mõeldakse üldplaneeringu elluviimisega kaasnevaid olulisi mõjusid ning sagedasemaid mõjusid ulatuses, mis Põhja-Sakala valla

Üldplaneeringu koostamisel vajavad mingil põhjusel hindamist. Asjakohaste mõjude hindamine on oluline, et luua eeldused vallaelanike vajadusi ja huve arvestava, demokraatliku, pikaajalise, tasakaalustatud ruumilise arengu, maakasutuse, kvaliteetse, sh tervist ja turvalisust toetava elukeskkonna kujunemiseks.

KSH aruanne on üldplaneeringu juurde kuuluv lisa (PlanS § 3 lõige 4).

2. Üldplaneeringu ja KSH algatamine ning avalikustamine

Põhja-Sakala valla üldplaneering ja KSH koostamine algatati Põhja-Sakala Vallavolikogu 27.09.2018 otsusega nr 74 (vt lisa 1). KSH algatati KeHJS § 33 lõike 1 punkt 2 ja planeerimisseaduse § 74 lg 4 alusel (üldplaneeringu koostamisel on KSH kohustuslik).

Põhja-Sakala valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamisest teatati 08.10.2018 ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded, oktoobris 2018 ajalehes Leole, 10.10.2018 ajalehes Sakala (vt lisa 2) ja Põhja-Sakala valla kodulehel.

Põhja-Sakala valla üldplaneering ning samuti KSH koos olulisemate lisade, eelkõige uuringute, kooskõlastuste, arvamuste ja muu ajakohase teabega avalikustatakse üldplaneeringu koostamise korraldaja (Põhja-Sakala Vallavalitsuse) veebilehel ning järgitakse planeerimisseadusest tulenevaid nõudeid avalikustamisprotsessile.

3. Koostöö ja kaasamine üldplaneeringu ning KSH koostamisel

Põhja-Sakala valla üldplaneeringu koostamise algataja ja kehtestaja on Põhja-Sakala Vallavolikogu ning koostaja ja koostamise korraldaja on Põhja-Sakala Vallavalitsus.

Põhja-Sakala valla arengukava ja valla profiil võeti vastu Põhja-Sakala Vallavolikogu poolt 15.10.2018. Üldplaneeringu koostamiseks on vallas moodustatud töörühm, kelle ülesandeks on üldplaneeringu ja KSH koostajatega läbi arutada olulised teemad ning vajadusel anda nõu valla eripärast lähtuvalt. Valla poolt moodustatud töörühma ja planeeringu ning KSH koostajate esimene koosolek toimus 14.01.2019.

Planeerimisseaduse § 81 lõike 1 alusel esitab Põhja-Sakala Vallavalitsus üldplaneeringu lähteseisukohad ja KSH väljatöötamise kavatsuse nende kohta ettepanekute saamiseks eelnimetatud seaduse § 76 lõikes 1 ja 2 nimetatud isikutele ja asutustele ning määrab ettepanekute esitamiseks tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui 30 päeva. Viimased esitavad oma pädevusvaldkonnast lähtudes ettepanekud, samuti hinnangu KSH väljatöötamise kavatsuse asjakohasuse ja piisavuse kohta, mille alusel tehakse dokumentidesse vajalikud muudatused ja avalikustatakse seejärel Põhja-Sakala valla kodulehel.

Lähtudes Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 vastu võetud määrusest nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused”, samuti planeerimisseaduse § 76 lõikest 1 koostatakse üldplaneering koostöös valitsusasutustega, mille valitsemisalasse või tegevusvaldkonda küsimus kuulub, samuti koostöös planeeringualaga piirnevate kohalike omavalitsustega. Tulenevalt planeerimisseaduse § 76 lõikest 2 kaasatakse üldplaneeringu koostamisse valdkonna eest vastutav minister, isikud, kelle õigusi planeering võib puudutada, isikud, kes on avaldanud soovi olla kaasatud, samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või üldplaneeringu elluviimise või planeeringuala ruumiliste arengusuundumuste vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu ning planeeritava maa-ala elanikke esindavad mittetulundusühingud ja sihtasutused.

Isikud ja (valitsus)asutused, keda strateegilise planeerimisdokumendi alusel kavandatud tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi selle strateegilise planeerimisdokumendi vastu, on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Põhja-Sakala valla üldplaneeringu KSH-st huvitatud ning mõjutatud asutused ja isikud.

Huvigrupp	Asutus või isik
Naaberomavalitsused	Pärnu linn
	Tori vald
	Türi vald
	Põhja-Pärnumaa vald
	Saarde vald
	Mulgi vald
	Põltsamaa vald
	Järva vald
	Viljandi vald
Rahandusministeerium	Riigihalduse minister
Ministeeriumid	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
	Keskkonnaministeerium
	Kaitseministeerium
	Maaeluministeerium
Ametid ja riigiasutused	Keskkonnaameti Lõuna regioon
	Maa-amet
	Maanteeamet
	Muinsuskaitseamet
	Päästeameti Lõuna päästekeskus
	Politsei- ja Piirivalveamet
	Põllumajandusamet
	Terviseamet
Tehnilise Järelevalve amet	

	Veterinaar- ja Toiduamet
Äriühingud ja ettevõtted	Riigimetsa Majandamise Keskus
	Eesti Keskkonnaühenduste Koda
	Eesti Roheline Liikumine
	Eestimaa Looduse Fond
	Metsatervenduse OÜ
	Valga Puu OÜ
	MTÜ Eesti Erametsaliit
	AS Eesti Gaas
	ELASA
	Edelaraudtee Infrastruktuurid AS
	Elektrilevi OÜ
	Telia Eesti AS
	Elering AS
	AS Eesti Keskkonnateenused
	AS Võhma ELKO
AS Suure-Jaani Haldus	
Laiem avalikkus	Huvitatud ja mõjutatud isikud ning ühendused
	Planeeringuala elanikud
	Planeeringuala ettevõtjad
	Planeeringuala maaomanikud

Huvigruppe teavitatakse üldplaneeringu oluliste etappide valmimisest vastavalt planeerimisseadusele.

Kui üldplaneeringu koostamise käigus ilmneb, et üldplaneeringu lahendus puudutab mõnda teist valitsusasutust, organisatsiooni, elanikke esindavat mittetulundusühingut või sihtasutust, tehnovõrkude ja -rajatiste valdajat või avaldab keegi, kelle huve planeering puudutab, soovi, et ta kaasataks üldplaneeringu koostamisse, siis kaasatakse puudutatu koheselt planeeringu koostamisse.

4. Nõuded KSH väljatöötamise kavatsuse ja aruande koostamisele

Planeerimisseaduse § 2 lõige 3 sätestab, et planeeringu koostamise käigus läbiviidavale KSH-le kohaldatakse käesolevast seadusest tulenevaid menetlusnõudeid ning nõudeid keskkonnamõju hindamise aruande sisule ja muudele tingimustele, mis tulenevad keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest.

Planeerimisseaduse § 80 lg 2 toob välja üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse ülesanded: kavatsuses märgitakse keskkonnamõju hindamise ulatus ja eeldatav ajakava ning üldplaneeringu rakendamisega eeldatavalt kaasnedavad olulised keskkonnamõju, sealhulgas mõju inimese tervisele, piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus, võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku alale ja muu planeeringu koostamise korraldajale teadaolev asjassepuutuv teave.

Üldplaneeringu lähteseisukohad ja KSH väljatöötamise kavatsus koostatakse ning avalikustatakse paralleelselt.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus on aluseks keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande koostamisele (PlanS § 80 lõige 3). KSH aruande sisuõuded ja muud tingimused kajastuvad keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses § 40.

KSH aruanne koostatakse üldplaneeringu koostamise käigus.

5. Mõjutatava keskkonna ülevaade ja seos KSH-s käsitletavaga

5.1 Planeeringuala üldkirjeldus ja paiknemine

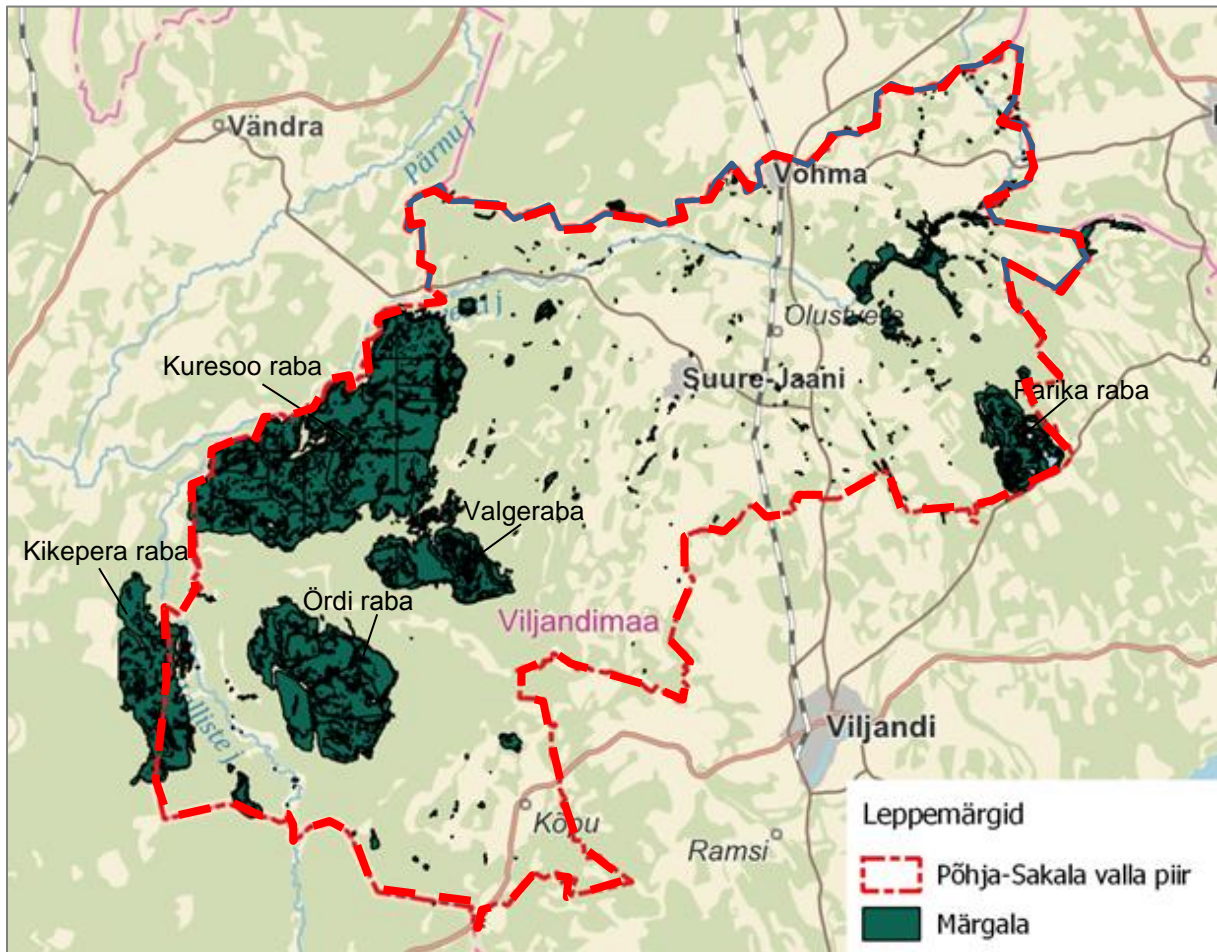
Põhja-Sakala vald paikneb Viljandi maakonna loodeosas (joonis 1), piirnedes Tori, Põhja-Pärnumaa, Türi, Järva, Põltsamaa, Viljandi, Mulgi ja Saare vallaga ning Pärnu linnaga (Maa-amet, 2019). Põhja-Sakala vald moodustati 26.01.2017 vastu võetud määrusega nr 27 Suure-Jaani valla, Kõo valla, Kõpu valla ja Võhma linna ühinemise teel. Vallas asub kaks linna (Suure-Jaani ning Võhma) ja kaks alevikku (Olustvere ja Kõpu). Kokku on vallas 70 küla. Põhja-Sakala valla pindala on 1153 km² ja see moodustab 33,7% kogu Viljandi maakonna pindalast (Kuusk, 2017). Statistikaameti andmebaasi kohaselt oli seisuga 01.01.2018 Põhja-Sakala vallas kokku 8066 elanikku, kes moodustavad kokku 17,2% Viljandimaa elanikkonnast.

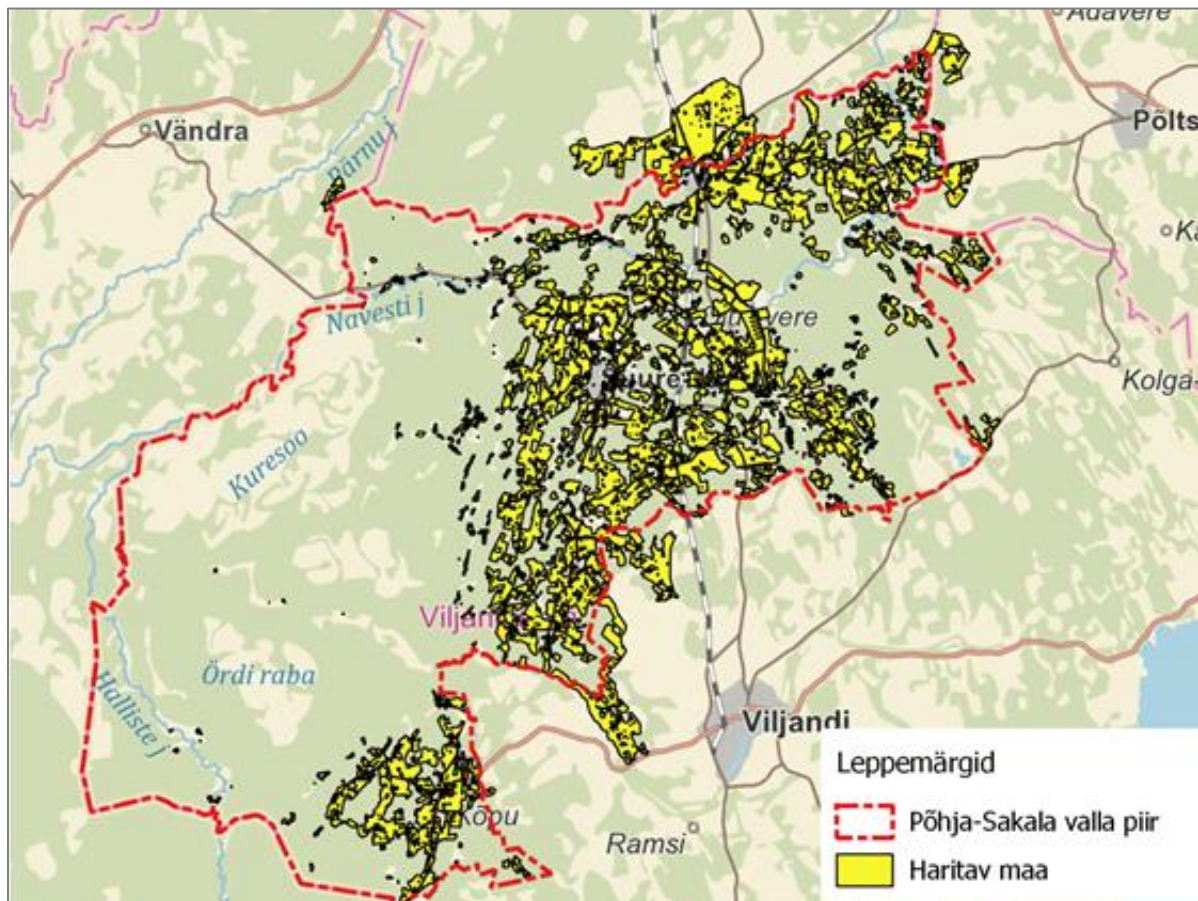
Joonis 1. Põhja-Sakala valla ja naabervaldade paiknemine (*Maa-ameti maainfo kaardirakendus, 10.01.2019*).

5.2 Looduslik keskkond

Põhja-Sakala valla looduslikku keskkonda ilmestavad mitmed sood ja rabad (joonis 2). Valla lääneosas asub Soomaa rahvuspark, mille territooriumile jääb Valgeraba, Ördi raba, Riisa raba, Kuresoo raba ning Kikepera raba. Valla idapoolsel alal, Võrtsjärve madalikul, kus maastik on samuti kohati liigniiske, asub Parika raba. Looduslikest oludest tulenevalt paikneb enamik haritavatest maadest Sakala kõrgustiku moreentasandikel ning valla põhja-kirde osas (joonis 3). Põhja-Sakala metsasus on umbes 55% (Põhja-Sakala valla profiil, 2018 ja Maa-amet, 2019).

Joonis 2. Märgalad Põhja-Sakala valla territooriumil (Maa-amet 18.01.2019).

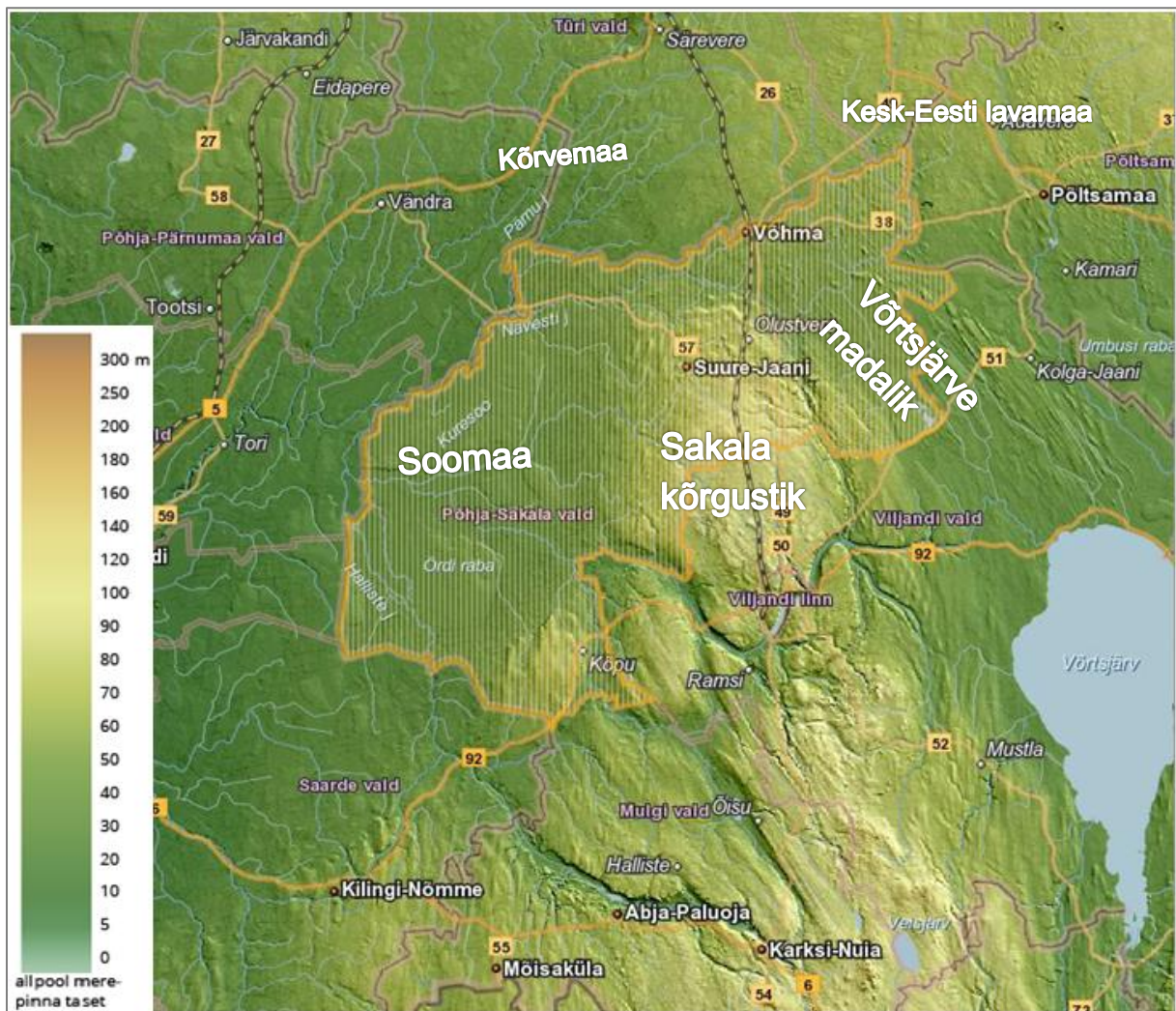

Joonis 3. Haritavad maad Põhja-Sakala valla territooriumil (Maa-amet, 18.01.2019).

5.2.1 MAASTIK

Valla looduslikku maastikulist liigestatust võib üldjoontes jagada kolmeks:

- Valla kirdepoolne osa kuulub peamiselt Võrtsjärve madaliku maastikurajooni, mis läheb põhja poole liikudes üle juba Kesk-Eesti lavamaaks (joonis 4). Võrtsjärve madalik on kujunenud välja Holotseeni algul esinenud veekogu Suur-Võrtsjärve tulemusena (Arold, 2005).
- Valla keskosa iseloomustab Sakala kõrgustiku maastik, kus suurimad kõrgused jäävad Sürgavere küla piirkonda ning ulatuvad kuni 130 meetrini. Sakala kõrgustik on kulutuskõrgustik, mille pinnamoodi ilmestavad lainjad tasandikud, mis vahelduvad sügavate ürgorgudega
- Valla lääneosa kuulub suuremas osas Soomaa maastikurajooni, kus domineerivad sood. Soomaale on iseloomulikuks kõrgveega kaasnevad laialdased üleujutused. Valla äärmine põhja-loode nurk Võhmast ja Suure-Jaanist läänes paikneb Kõrvemaa maastikurajoonis (Arold, 2005).

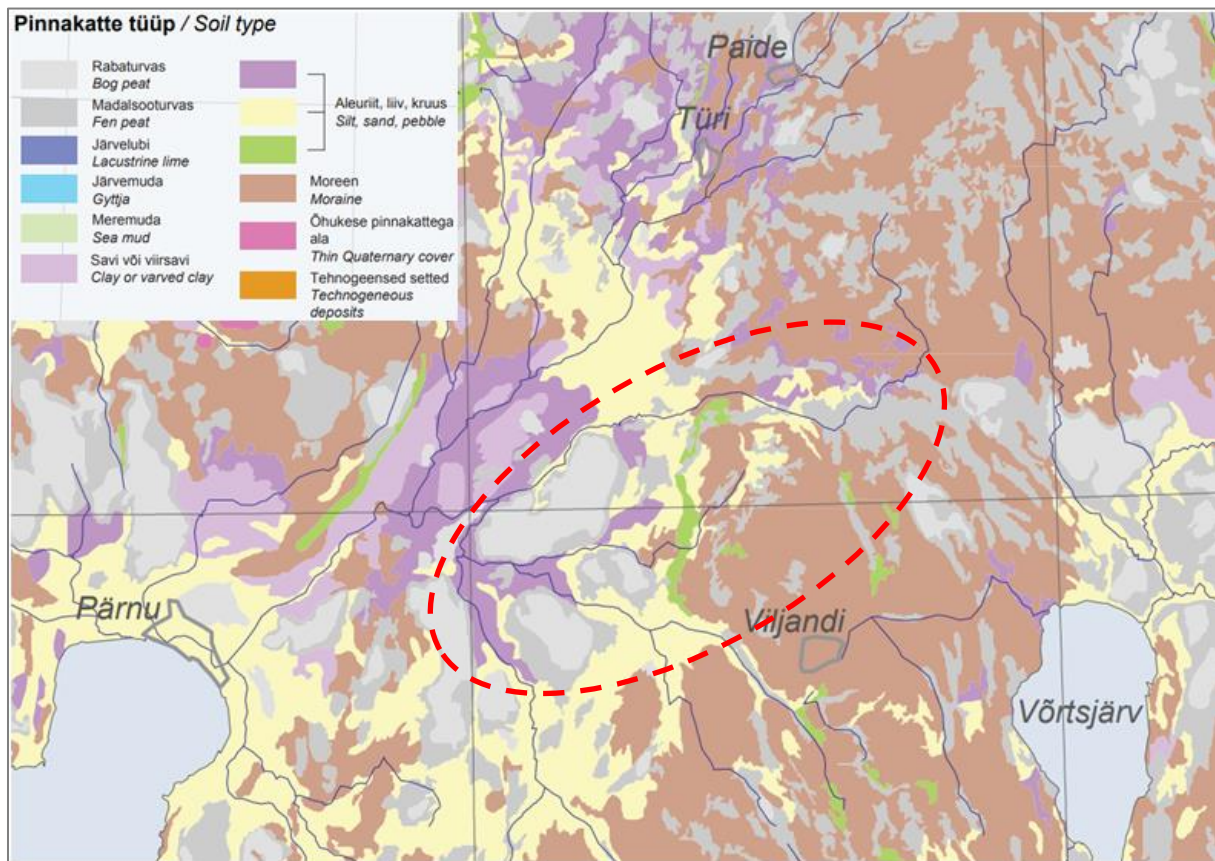

Joonis 4. Põhja-Sakala valla reljeef ja maastik (Maa-ameti maainfo kaardirakendus, 11.01.2019).

5.2.2 GEOLOOGIA

Põhja-Sakala valla territooriumil moodustavad aluspõhja peamiselt Kesk-Devoni ladestiku (loodest-kagu suunas: Pärnu, Narva ja Aruküla lade) liivakivid, aleuriidid ja savikivimid. Valla põhjaosas Koosti-Navesti-Unakvere külade joonest põhja pool on Siluri Llandovery ladestiku Raikküla lademe avamus. Valla põhja-loode nurgas ja idas Parika raba alal mattunud ürgorus asuvad Siluri Llandovery ladestiku Adavere lademe aluspõhjaliste kivimite (lubjakivi, mergel) avamusalad. Lääneosas Suitsna raba alal olevasse mattunud ürgorgu jääb Siluri Wenlocki ladestiku Jaagarahu lademe (lubjakivi, mergel, dolokivi) avamusala (Arold, 2005 ja Eesti Geoloogiateenistus, 2019).

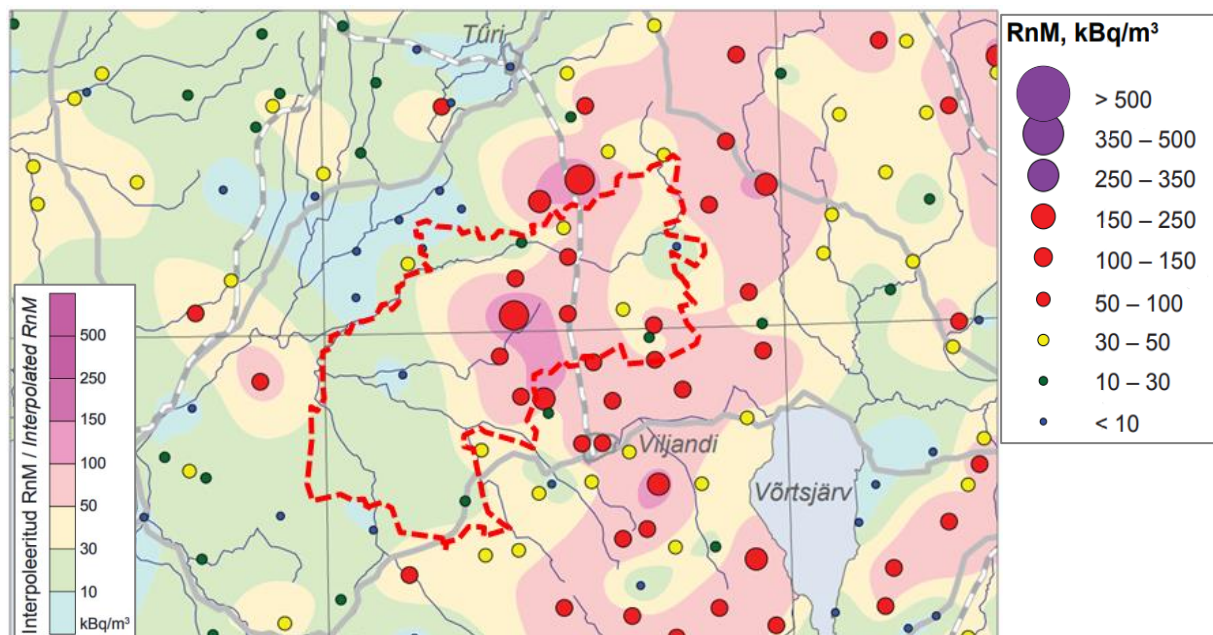
Põhja-Sakala valla idapoolses osas on pinnakatteks suures osas moreen, aga osaliselt ka madalsooturvas (joonis 5). Piirkonnas esinevate soode tõttu domineerib lääneosas rabaturvas. Seal, kus sood puuduvad, on pinnakatteks valdavalt moreen ning osaliselt liiv ja aleuriit (Petersell jt, 2017).

Joonis 5. Edela-Eesti piirkonna pinnakattetüübi kaart (Petersell jt, 2017. Eesti pinnakatte kaart).

5.2.3 RADOON

Kokku eristatakse nelja radooniohutaset: 1) madal (0–10 kBq/m³), 2) normaalne (10–50 kBq/m³), 3) kõrge (50–250 kBq/m³) ja 4) ülikõrge (>250 kBq/m³). Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlase pinnaseõhus otsemõõdetud ²²²Rn-sisalduse kaardi järgi esineb Põhja-Sakala vallas kohati kõrge radooniohutasemega alasid (joonis 6). Põhja-Sakala vallas on kõrge radooniohutasemega alad Sakala kõrgustiku piirkond ning Võhma linna piirkond. Suure-Jaani linna piirkonnas on mõõdetud radoonisisaldusi vahemikus 150-250 kBq/m³ (Petersell jt, 2017).

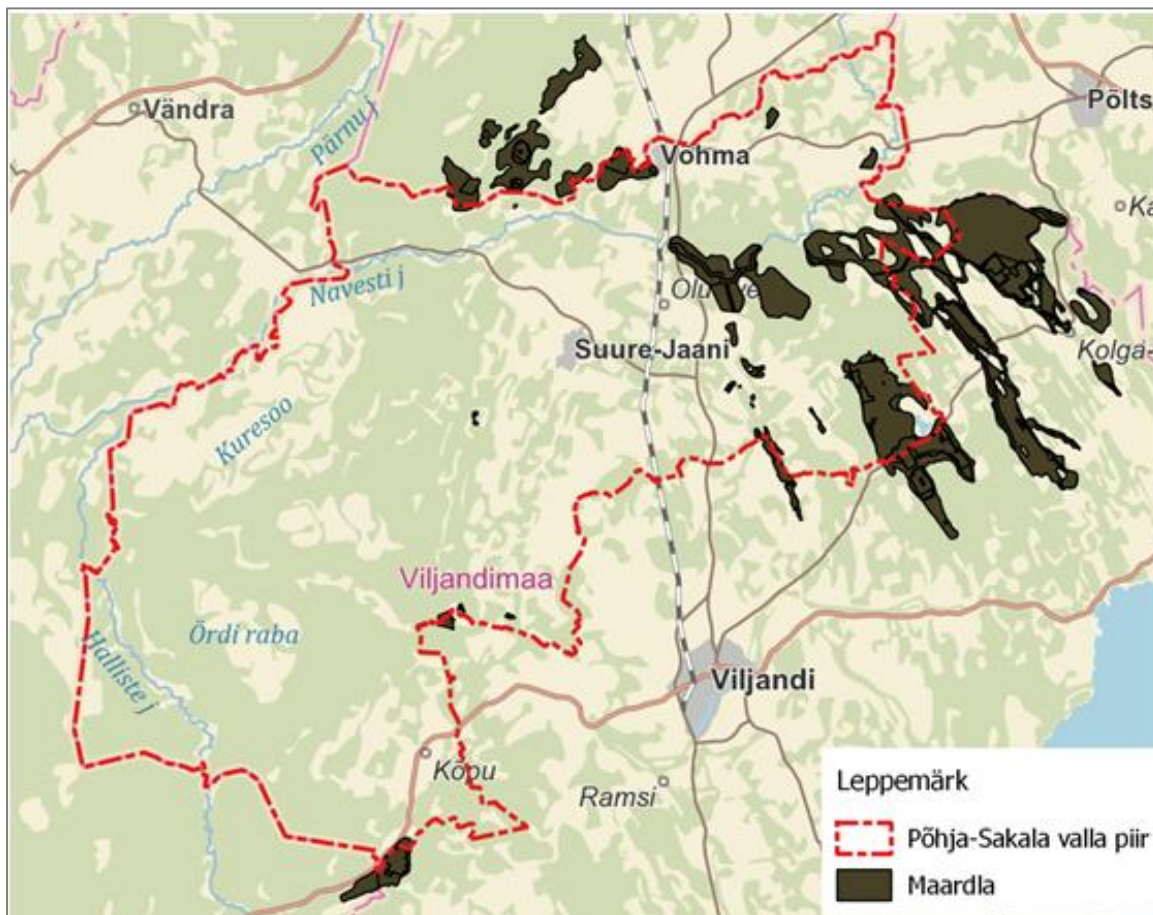
Joonis 6. Radooniriski levilad Põhja-Sakala valla piirkonnas (Petersell jt, 2017. Pinnaseõhus otsemõõdetud ^{222}Rn -sisaldus (kBq/m^3)).

5.2.4 MAAVARAD

Eesti maapõuepoliitika visioon ja üleriigiline eesmärk on sõnastatud strateegilises dokumendis: „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“. Eesti maapõuepoliitika visioon on uurida ja kasutada maapõue ja seal leiduvaid loodusvarasid Eesti ühiskonnale võimalikult suurt väärtust looval moel, arvestades keskkonnavalaseid, sotsiaalseid, majanduslikke, geoloogilisi ja julgeoleku aspekte. Pikaajaliseks eesmärgiks on tagada maapõueressursside teaduspõhine, riigi majanduskasvule ja ressursitõhususele suunatud keskkonnahoidlik ning inimeste tervist säilitav haldamine ja kasutus. Lisaks eelenevale on oluline vähendada sõltuvust taastumatutest loodusvaradest.

Üldplaneeringu koostamisel lähtutakse strateegilises dokumendis seatud eesmärkidest ning poliitikasuunistest.

Valla territooriumil leiduvad maavarad on turvas, liiv, savi, dolokivi ja kruus. Suuremad maardlad jäävad valla idaossa (joonis 7) (Põhja-Sakala valla profiil, 2018 ja Maa-amet, 2019).

Joonis 7. Maardlate paiknemine Põhja-Sakala valla territooriumil (Maa-amet, 18.01.2019).

Vallas asuvad maardlad on nimetatud tabelis 2.

Tabel 2. Põhja-Sakala vallas asuvad maardlad (Maa-amet, seisuga 11.01.2019).

Maavara	Maardla nimi
Liiv	Metsküla liivamaardla, Tohvri liivamaardla, Laninga liivamaardla ja Murru liivamaardla.
Savi	Tohvri savimaardla.
Kruus	Aimla kruusamaardla, Tääksi kruusamaardla, Õnniste kruusamaardla ja Tääksi-Vesiveski kruusamaardla.
Dolokivi	Arussaare dolokivimaardla ja Loopre dolokivi maardla.
Turvas	Osaliselt Kallissaare-Lubjaahju turbamaardla, Soosaare turbamaardla, Parika turbamaardla, Vägita ning Napsi turbamaardla.

Seisuga 11.01.2019 on valla territooriumil viis maavara kaevandamisloba (tabel 3).

Tabel 3. Põhja-Sakala valla territooriumil väljastatud kaevandamisload (Maa-amet, seisuga 11.01.2019).

Karjääri nimi	Kaevandamisloa omaja	Kaevandamis loa nr	Loa kehtivus
Laninga liivakarjäär	Maanteeamet	VILM-050	16.05.2011 - 15.05.2026
Metsküla liivakarjäär	HMG Invest ja Holding OÜ	L.MK/329835	28.09.2017 - 27.09.2032
Murru liivakarjäär	AS Acropolis	VILM-060	09.05.2013 - 08.05.2028
Tääksi kruusakarjäär	Maanteeamet	VILM-007	28.05.2001 - 19.11.2027
Õnniste kruusakarjäär	Sakala Teed OÜ	VILM-054	21.03.2012 - 20.03.2027
Tääksi II kruusakarjäär	Maanteeamet	VILM-057	20.11.2012-19.11.2027
Tääksi III liivakarjäär	Acropolis AS	VILM-059	07.01.2013-13.11.2031
Napsi turbatootmisala	Ramsi Turvas AS	VILM-011	02.06.2005-28.12.2019

Põhja-Sakala valla territooriumile ulatub väga vähesel määral ka Napsi turbatootmisala, mis asub Kõpu alevikust edelas. Parika rabas toimub turba kaevandamine väljaspool Põhja-Sakala valla territooriumi (Maa-amet, 2019).

Ehitusmaavarade kaevandamistegevuse mõjud looduskeskkonnale on hinnatud ehitusmaavarade kasutamise riiklikule arengukavale 2011-2020 koostatud KSH raames. Kaevandamistegevuse mõjud on hinnatud ja hinnatakse ka edaspidi kaevandamislubade taotluste KMH-de või eelhinnangute raames. Põhja-Sakala valla üldplaneeringu KSH koostamisel arvestatakse olemasolevate maardlate ja mäeeraldistega ning nendest tulenevate keskkonnamõjudega muude planeeringust tulenevate mõjude kooshindamisel.

5.2.5 PÕHJA- JA PINNAVESI, SH PÕHJAVEE KAITSTUS

Põhjavesi

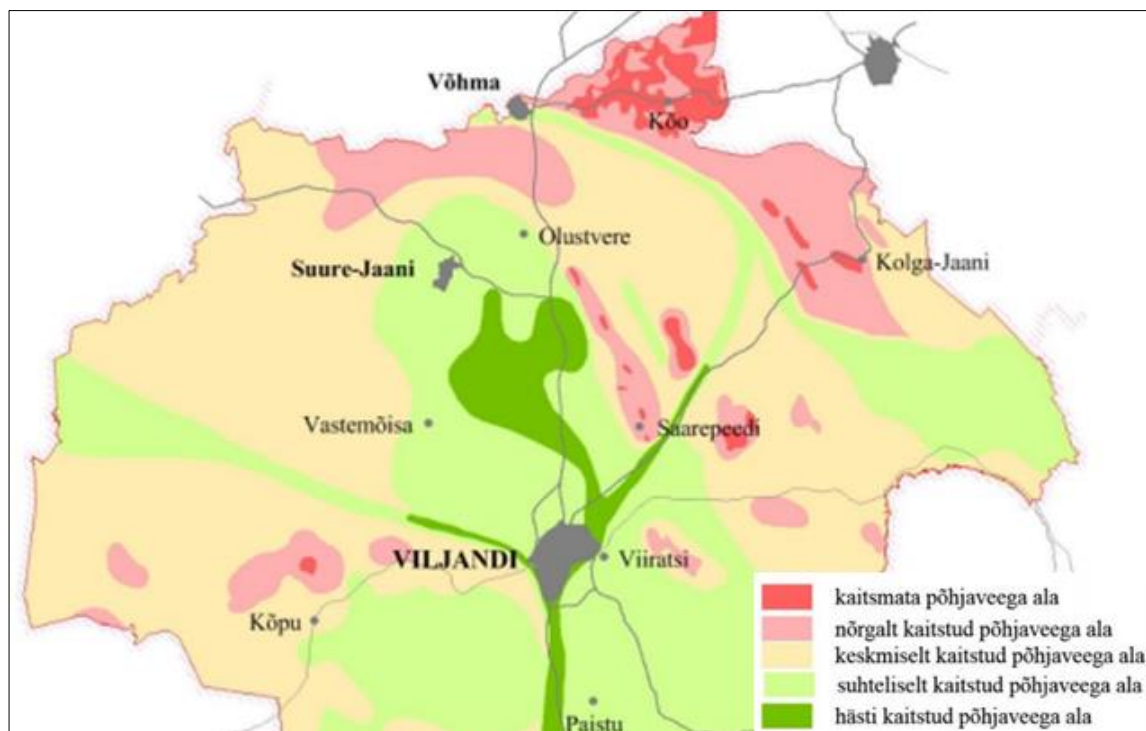
Põhja-Sakalas on põhjavesi kasutuses majandus- ja joogiveena (Noorkõiv, 2018). Valla lääneosas saadakse põhjavett peamiselt Kesk-Alam-Devoni ning Kesk-Devoni põhjaveekogumist, valla keskosas Sakala kõrgustikul asuvad puurkaevud saavad põhjavett Devoni kihtide all asuvast Silur-Ordoviitsiumi põhjaveekogumist ja valla põhjaosas tarbitakse põhjavett Silur-Ordoviitsiumi Pärnu põhjaveekogumist (EELIS, 2019). Vee kvaliteet on valdavalt hea. Probleemiks on joogivee kättesaadavus väiksemates piirkondades ja hajaasutustes ning kasutusest välja jäänud puurkaevude ja geoloogiliste uuringute jaoks puuritud puuraugud, mille kaudu võib põhjavette sattuda reostus (Umal, 2018). Lisaks on tiheasustusest ning lohakast majandustegevusest halvenenud kaevude sanitaarkaitseala olukord (Noorkõiv, 2018).

Vastavalt Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskavale 2015-2021 on eelnimetatud põhjaveekogumites vajalik teostada keemiline seire näitajate osas, millele on määratud läviväärtused.

Põhjavee kaitstust iseloomustab maapinnalähedase esimese aluspõhjalise põhjaveekihi reostuskaitstus. Põhjavee kaitstust Põhja-Sakala vallas iseloomustab joonis 8: valla põhjapiiril on põhjavesi kohati nõrgalt kaitstud või kaitsmata, samas suurem osa valla põhjaveest on keskmiselt või suhteliselt kaitstud. Kaitsmata või nõrgalt kaitstud põhjaveega alasid leidub laiguti ka valla kesk- ning lõunaosas. **Kuna planeeringuala põhjavesi on maapinnalt tuleva reostuse eest kohati kaitsmata või nõrgalt kaitstud, on tähtis põhjavee kvaliteedi säilimisele olulist rõhku pöörata.**

Põhja-Sakala valla Võhma põhjaveemaardla Siluri veekihi kinnitatud varu 2020. aastaks on 600 m³/d ja Ordoviistiumi veekihi varu 3600 m³/d (Olesk, 2018).

Siluri põhjaveekogumi hea koguselise seisundi säilitamiseks on vajalik arvutada põhjavee prognoosvaru Suure-Jaani valla piirkonnas (OÜ Eesti Geoloogiakeskus, 2015).

Joonis 8. Põhjavee kaitstus Viljandimaal põhjaosas (Viljandi maakonnaplaneering 2030+, 2018).

Pinnavesi

Põhja-Sakala valda jääb 14 loodusliku järve, 11 tehisejärve ja 21 paisjärve (Keskkonnaregister, 2019). Pinnavesi on peamiselt kasutusel puhkemajanduslikult ning looduskeskkonna tasakaalu säilitamisel (Noorkõiv, 2018). Pinnaveehaardeid on üks. Pinnaveehaarde kasutaja on Combimill Sakala OÜ, kellel on vee erikasutusluba (vee erikasutusloa nr: L.VV/327886) (Keskkonnaregister, 2019). Reeglina võib pinnavee olukorda lugeda rahuldavaks. Probleemiks on veekogude kinnikasvamine. (Noorkõiv, 2018)

Valla territooriumile jääb kokku 10 jõge: Arussaare jõgi (Retla jõgi), Halliste jõgi, Kõpu jõgi, Lemmjõgi, Navesi jõgi, Raudna jõgi, Risti jõgi, Räpu jõgi, Saarjõgi ja Tõramaa jõgi (Keskkonnaregister, 2019). Jõgede olukord on suures osas kesine (Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2015-2021, 2016). Planeeringute koostamisel tuleb arvestada võimalikke riske järgmistel suurte üleujutusalaadega siseveekogudel: Halliste jõgi (Tipu külast suudmeni), Navesi jõgi (Loopere sillast Tallinna-Viljandi maanteeni) ja Raudna jõgi (järvest suudmeni) (Soomaa piirkonna teemaplaneering, 2018).

KSH aruandes keskendutakse Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskavas püstitatud eesmärkide täitmisele ning hinnatakse, kas ja kuivõrd mõjutab üldplaneeringuga kavandatu nende eesmärkide saavutamist.

5.2.6 VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD

Väärtuslikud maastikud on määratletud Viljandimaa maakonnaplaneeringus (2018). Maakonnaplaneeringus on määratud maastiku üldised kasutustingimused väärtuslike maastike säilimiseks ja väärtuste suurendamiseks. Lisaks väärtuslikele aladele on maakonnaplaneeringus määratletud kauni vaatega teelõigud ning ilusa vaatega kohad.

Põhja-Sakala valla territooriumil on, kas täielikult või osaliselt kaks maakondliku ja/või võimaliku riikliku tähtsusega maastikku, neli maakondliku tähtsusega maastikku ja kaheksa kohaliku tähtsusega maastikku (tabel 4).

Tabel 4. Põhja-Sakala valla väärtuslikud maastikud (Viljandimaa väärtuslikud maastikud, 2015).

Väärtusliku maastiku nimetus	Tähtsus
Ivaski küla – Lubjassaare talu	Kohaliku tähtsusega
Kärevere küla	Kohaliku tähtsusega
Kuhjare ja Aimla külad	Maakondliku tähtsusega
Lahmuse mõis	Kohaliku tähtsusega
Lõhavere linnusemägi	Maakondliku tähtsusega
Metsküla – Väike-Kõpu maastik	Kohaliku tähtsusega
Navesi org Kootsi ja Vihi külade vahel	Kohaliku tähtsusega
Olustvere – Jaska maastik	Maakondliku (riikliku) tähtsusega, võimalik rahvusmaastik
Pilistvere kirikuküla	Maakondliku tähtsusega
Soomaa rahvuspark	Maakondliku (riikliku) tähtsusega, võimalik rahvusmaastik
Suure-Jaani linn	Maakondliku tähtsusega
Suure-Kõpu maastik	Kohaliku tähtsusega
Tääksi – Kuiavere maastik	Kohaliku tähtsusega
Venevere küla ja Navesi luhad	Kohaliku tähtsusega

Maakonnaplaneeringus on tehtud ettepanek nimetada kuus väärtuslikku maastikku ümber rahvusmaastikeks. Nendest Põhja-Sakala territooriumile jäävad: **Olustvere–Jaska maastik** ja **Soomaa rahvuspark**.

Tulenevalt üldplaneeringu lähteülesandest vaadatakse planeeringu koostamise käigus üle Viljandimaa maakonnaplaneeringus määratletud väärtuslikud maastikud ning nende kasutamistingimused ja vajadusel täpsustatakse nii väärtuslike maastike piire kui kasutamistingimusi. KSH raames hinnatakse (üldplaneeringuga täpsustatud) väärtuslike maastike ja neil ning nende mõjualas kavandatud maakasutuse ja maakasutuse tingimuste mõju väärtuslike maastike säilimisele.

5.2.7 ROHEVÕRGUSTIK

Põhja-Sakala valla rohevõrgustik ja selle üldised kasutustingimused võrgustiku toimimise tagamiseks on määratletud Viljandimaa maakonnaplaneeringus aastani 2030+ (2018). Põhja-Sakala vallast on ca 70% kaetud rohevõrgustikuga (joonis 9). Rohevõrgustiku suur osakaal on tingitud madalast asustustihedusest (ca 7 elanikku/km²) ja suurest metsamaade ning märgalade osakaalust. Rohevõrgustiku sidusus on piirkonnas hea ja funktsioneerimine tagatud.

Rohevõrgustiku eesmärk on (Viljandimaa maakonnaplaneering 2030+, 2018):

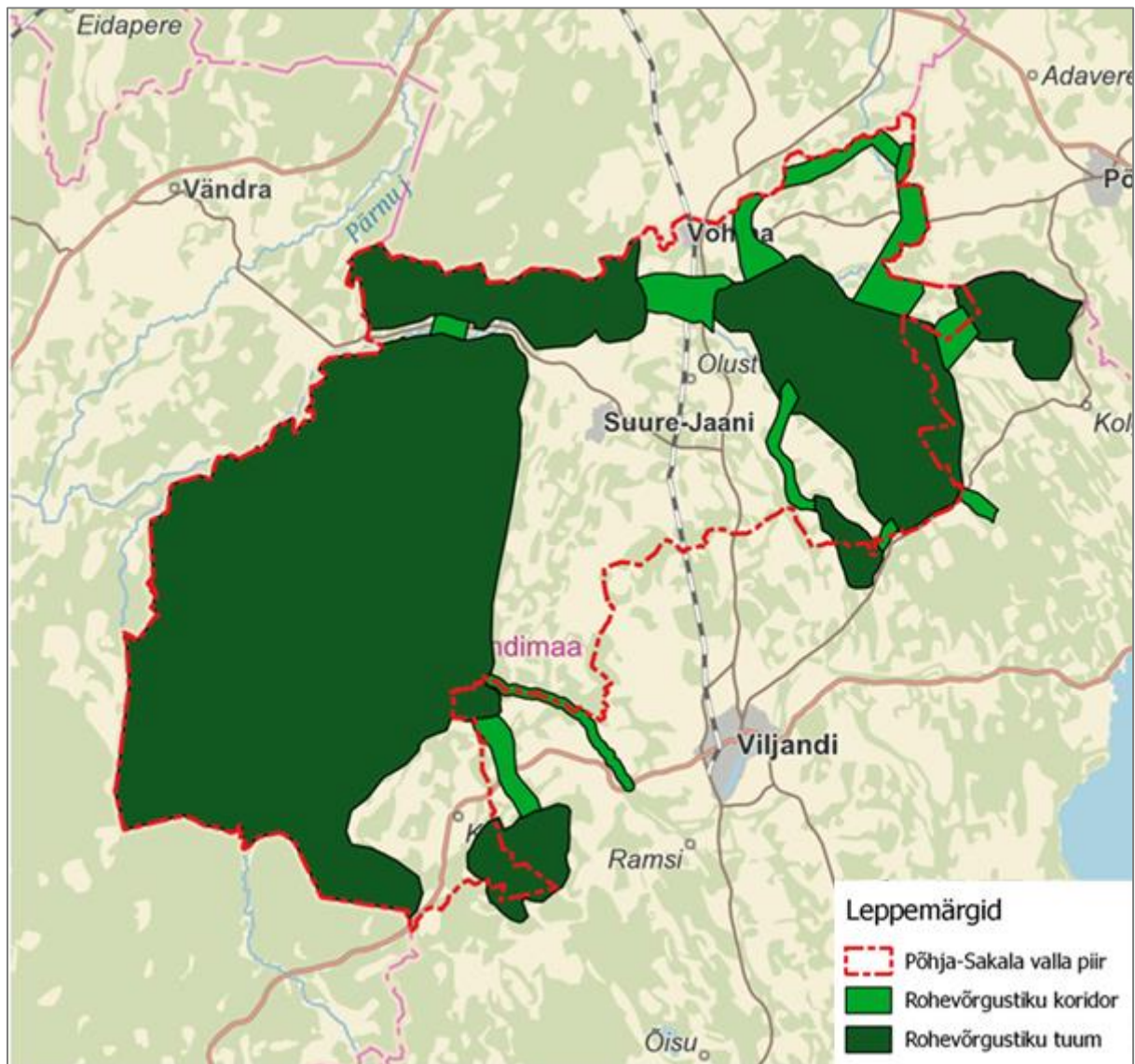
- täiendada funktsionaalselt kaitsealade võrgustikku, ühendades need looduslike aladega ühtseks terviklikuks süsteemiks;
- toetada bioloogilise mitmekesisuse ja stabiilse keskkonnaseisundi säilimist;
- toetada ja säilitada looduslikku iseregulatsiooni;
- tagada inimestele looduslike alade ruumiline kättesaadavus.

Roheline võrgustik koosneb tuumaladest ja koridoridest, mis on omavahel ühendatud funktsioneerivaks tervikuks. Kogu võrgustiku toimimine toetub tuumaladele, mis moodustuvad kaitse alla võetud kõrgema loodusväärtusega aladest ja metsamassiividest. Sidususe säilitamisel on keskne roll rohekoridoridel.

Rohevõrgustiku moodustamisel on Viljandimaa maakonnaplaneeringus lähtutud loodusliku ja bioloogilise mitmekesisuse säilimise vajadustest ning võrgustiku funktsioneerimise eeldustest.

Rohevõrgustik täidab nii ökoloogilise võrgustiku jätkusuutliku funktsioneerimise kui ka elanike puhkepiirkonna rolli. Tiheasustuse aladele ulatuvad rohevõrgustiku osad on eelkõige puhkeotstarbelised.

Põhja-Sakala valla üldplaneeringu ülesanne seisneb rohevõrgustiku piiride ja kasutustingimuste ja täpsustamisel.

Joonis 9. Maakonnaplaneeringus määratud rohevõrgustik Põhja-Sakala valla aladel (Viljandi maakonnaplaneering aastani 2030+, 2018. Aluskaart ja kohaliku omavalituse piir: Maa-amet, 18.01.2019).

Rohevõrgustiku ja selle väärtuste säilimine on alustala ökoloogilise võrgustiku, sh bioloogilise mitmekesisuse kaitsmisele ning ühtlasi pakub see hüvesid ka inimestele puhkeotstarbelisel eesmärgil. Põhja-Sakala valla niivõrd suur „roheline ala“ osakaal on kindlasti selle valla au ja uhkus, mistõttu on eriti oluline üldplaneeringu koostamisel selle väärtuse säilimisega arvestada. Planeeringu ja KSH koostamisel analüüsitakse rohevõrgustiku kattuvust võimalike teiste kultuuriliste, looduslike ja puhkeomaduste poolset väärtuslike aladega ja rohevõrgustiku jätkusuutlikkuse tagamiseks pööratakse tähelepanu neile seatavate tingimuste vastuolude vältimisele ning samuti ühtse mitmekihilise ja mitmekülgselt kasutatavate väärtuslike alade (sh väärtuslike maastike) võrgustiku kujundamisele.

5.2.8 KAITSTAVAD LOODUSOBJEKTID

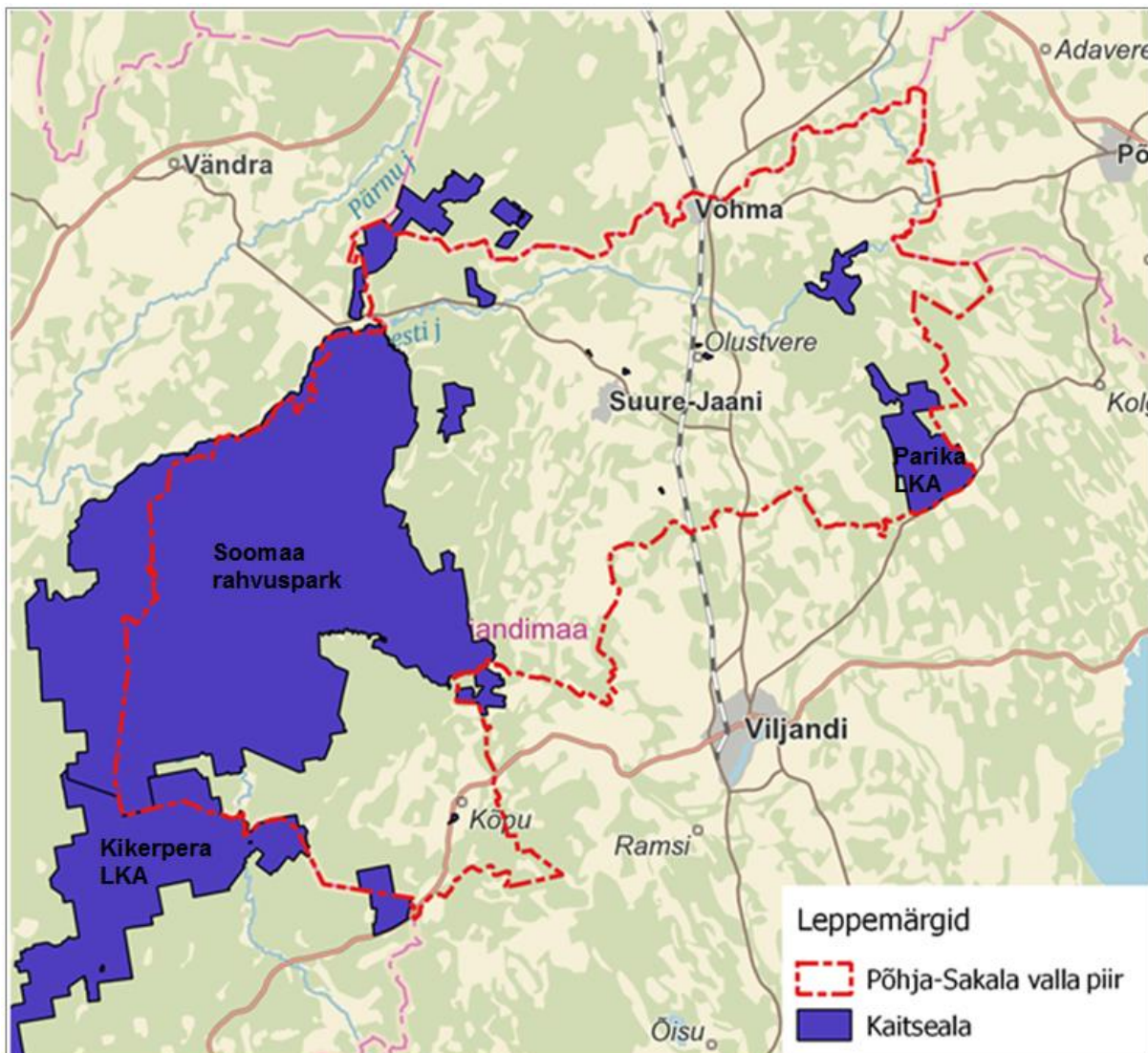
Kaitstavad loodusobjektid on vastavalt looduskaitseadusele kaitsealad, hoiualad, kaitsealused liigid ja kivistised, püsielupaigad, kaitstavad looduse üksikobjektid ja kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid.

5.2.8.1 Kaitsealad

Põhja-Sakala vallas leidub kokku 17 (joonis 10) kaitseala ja need võtavad valla territooriumist enda alla ca 370 km² suuruse ala, mis moodustab 32% valla kogupindalast (EELIS, 2019). Põhja-Sakala vallas asuvad kas osaliselt või täielikult (Keskkonnaregister, 2019):

- Kahvena looduskaitseala
- Kikepera looduskaitseala
- Kuninga-Rimmu looduskaitseala
- Kõpu park
- Lahmuse park
- Lehtsaare looduskaitseala
- Leppoja looduskaitseala
- Lõhavere metsapark
- Maalasti looduskaitseala
- Naistevalla looduskaitseala
- Navesti maastikukaitseala
- Olustvere park
- Papioru maastikukaitseala
- Parika looduskaitseala
- Saarjõe maastikukaitseala
- Soomaa rahvuspark
- Sürgavere park

Nimetatuist suurimad on Soomaa rahvuspark ja Parika looduskaitseala.

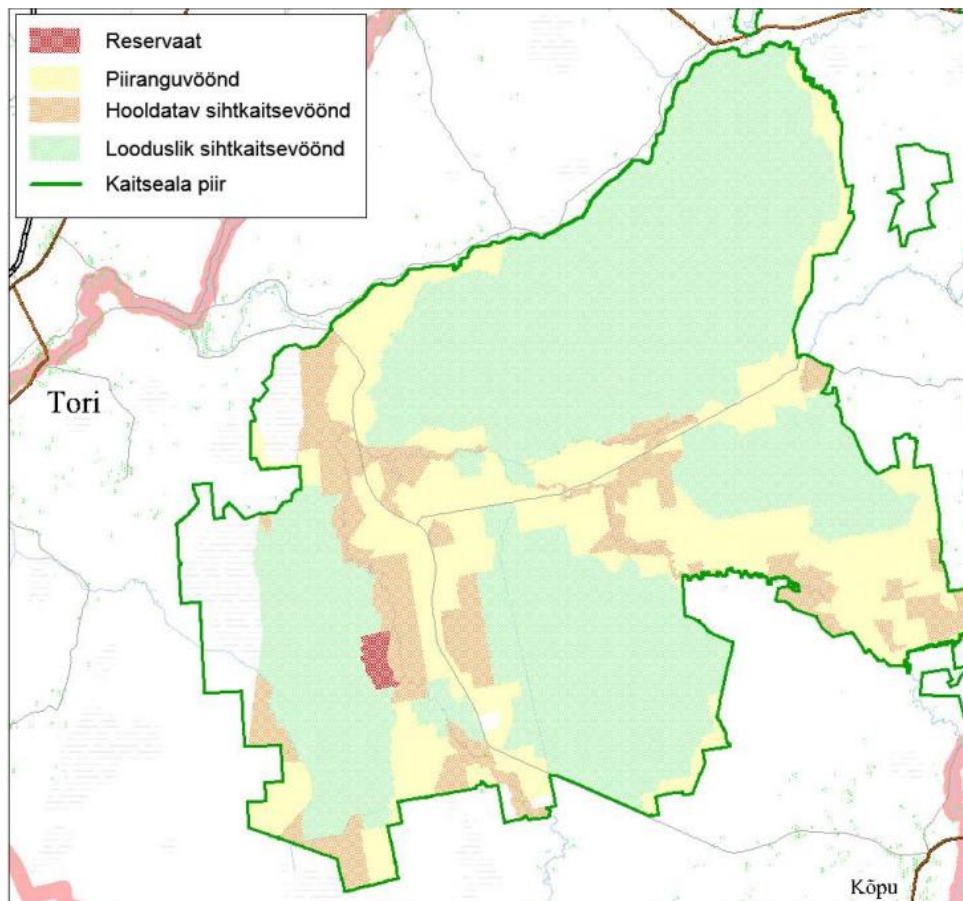
Joonis 10. Põhja-Sakala vallas paiknevad kaitsealad (EELIS, 18.01.2019).

Soomaa rahvuspark

Valla lääneosas asub Soomaa rahvuspark (joonis 10). Tegemist on väga kõrge loodusväärtusliku alaga, mis kuulub rahvusvahelise tähtsusega Ramsari alade koosseisu. Rahvuspargi pindala on 396 km², mida ümbritseb 900 km² suurune mõjuala koos kontaktalaga. Umbes 80% (316,44 km²) Soomaa rahvuspargist jääb Põhja-Sakala valda. Kaitseala paikneb Sakala kõrgustiku, Liivi lahe rannikumadaliku ja Lääne-Eesti madaliku vahel. Soomaa rahvuspargist üle 80% moodustavad rabad, siirdesood, madalsood, soostunud niidud ja soometsad. (Soomaa piirkonna teemaplaneering, 2018)

Soomaa rahvuspark on moodustatud Vabariigi Valitsuse 8. detsembri 1993. a määrusega nr 387 suurte soode, metsa- ja lammimaastike, kultuuripärandi, kaitsealuste liikide, looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitseks ning maastike ja kultuuripärandi tasakaalustatud keskkonnakasutuse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks (Soomaa piirkonna teemaplaneering, 2018). Rahvuspargi piir, kaitse-eesmärgid ja kaitsekorra üldpõhimõtted on

kehtestatud Vabariigi Valitsuse 22. aprilli 2005. a määrusega nr 85. Kaitsekorra alusel jaotub rahvuspargi maa- ja veeala vastavalt majandustegevuse piiramise astmele reservaadiks, kahekümne üheksaks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks (joonis 11) (Vabariigi Valitsuse 22.04.2005 määrus nr 85).

Joonis 11. Soomaa rahvuspargi jagunemine erinevateks kaitsevöönditeks (Soomaa piirkonna teemaplaneering, 2018)

Soomaa rahvuspark on tuntud oma ulatuslike ja kestvate üleujutuste poolest. Soomaa rahvuspargi ala läbivad Pärnu jõe lisajõed- Halliste, Raudna ja Navesti. Kevadel laskub lumesulamisvesi hooga Sakala kõrgustikust alla ning tasasemal maastikul paiknevad madalad jõed ei jõua lumesulamisvett läbi lasta (Arold, 2005). Sõltuvalt aastast esineb rahvuspargis üleujutusi mitmeid kordi. Sügisene suurvesi algab septembris ja kestab umbes nädala. Vesi võib luhtadele tõusta ka vihmasel suvel ning suuremaid üleujutusperioode esineb ka talvel. Keskmiselt igal kolmandal kevadel on veetase eriti kõrge. Riisa küla järgi tuntakse Navesti, Halliste, Raudna ja Lemmjõe alamjooksu Riisa üleujutusala, mis pindalalt on Eesti suurim üleujutusala, ulatudes kuni 175 km². Suurvee kõrgem tase püsib tavaliselt seitse päeva, üleujutus kestab 2-3 nädalat, kõrge veetaseme korral ka kauem. Raudna ja Lemmjõe üleujutus on tagasihoidlikum ja kestab keskmiselt ühe nädala. (Soomaa piirkonna teemaplaneering, 2018)

Soomaa rahvuspargis on majandustegevus rangelt keelatud ning piirkonnas tegutsevad vaid üksikud turismi ettevõtted ning talumajapidamised. Üleujutuste tõttu on asustus Soomaa rahvuspargis väga väike. Rahvuspargi territooriumil on asustus koondunud kolme külasse – Tipu, Riisa ja Sandra külasse. Rahvuspargi piiril (kontaktalas) asuvad külad, kus elavad nii püsi- kui ka hooajalised elanikud. Kontaktalal ehk rahvuspargi piiril asuvatest küladest on suurima rahvaarvuga Jõesuu, Metsküla ja Kaansoo külad. Kontaktalas ei ole majandustegevusele piiranguid seatud. Tegutsevad väike-ettevõtted, mille tegevus on suunatud teenuste pakkumisele rahvuspargis. (Soomaa piirkonna teemaplaneering, 2018)

Lisaks suurele looduslikule väärtusele omab Soomaa rahvuspark suurt kultuurilist väärtust. Piirkonna looduslikust eripärast tulenevalt on alal väljakujunenud iseäralik ajalugu. Soomaa rahvuspargis leidub mitmeid arheoloogilisi pärandeid. Soomaa rahvuspark on tänu puutumatu loodusele ja suurveest tingitud eripärasele kultuurile tuntud loodusturismi sihtkoht nii Eestis kui ka välismaal. (Soomaa piirkonna teemaplaneering, 2018)

Soomaa rahvuspargi valitseja on Keskkonnaamet, kes korraldab rahvuspargi kaitset, koordineerib looduskaitsealises seisukohast vajalike tööde teostamist ning hindab kaitsekorralduse tõhusust ja tegevuse mõjusid looduskeskkonnale. Rahvuspargi piires teostab kaitsekorralduslikke töid ja külastuskorraldust riigimaadel Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK). (Soomaa piirkonna teemaplaneering, 2018)

Üldplaneeringu koostamise käigus arvestatakse Soomaa rahvuspargi turismi potsentsiaaliga.

5.2.8.2 Püsielupaigad

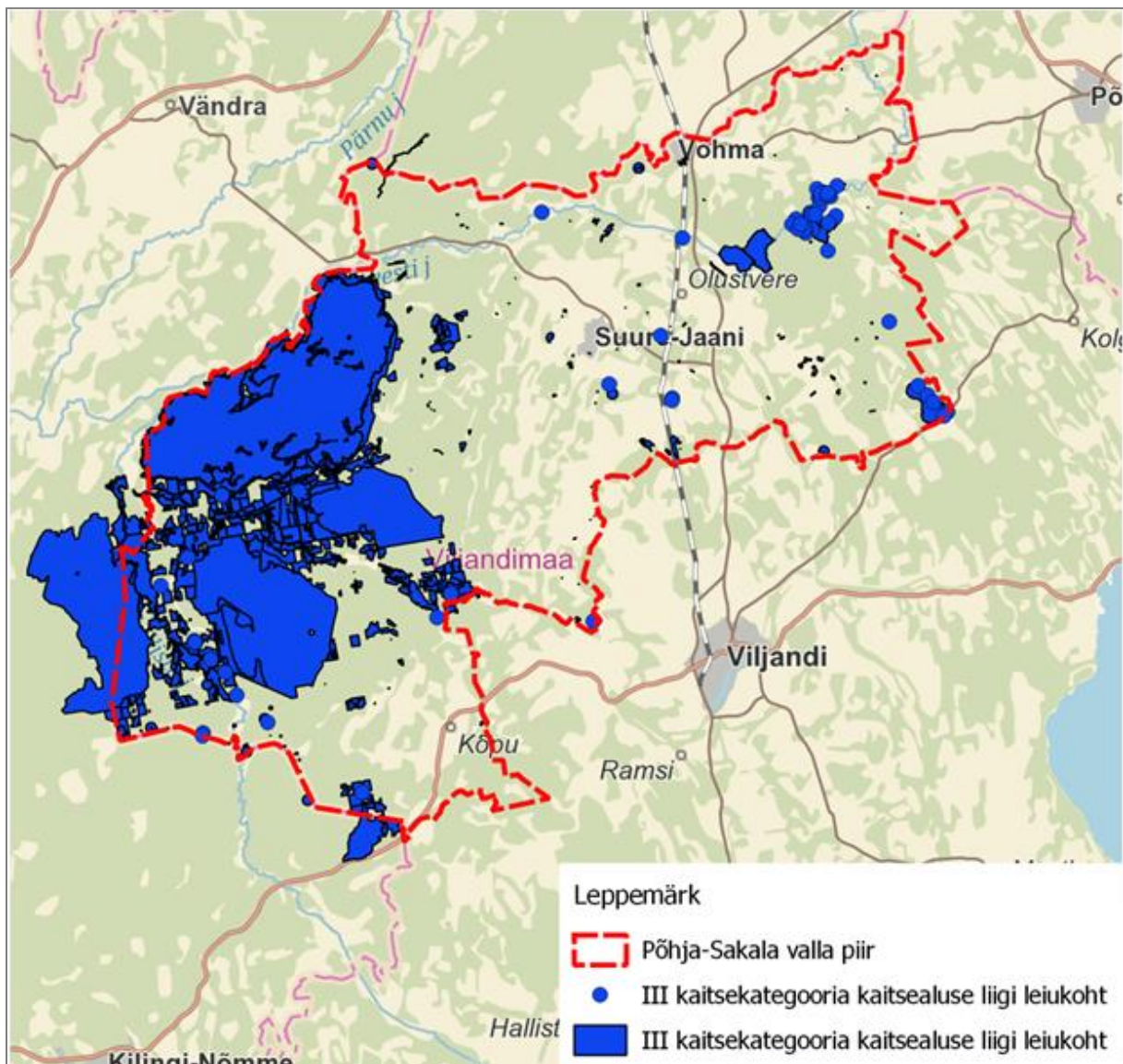
Vallas on 22 erinevat püsielupaigana kaitstavat ala, mis paiknevad kas osaliselt või terves ulatuses valla territooriumil (Keskkonnaregister, 2019). Tabelis 5 on ära toodud liigid, kelle kaitseks antud püsielupaigad on loodud, nende kaitsekategooriad ja püsielupaikade arv.

Tabel 5. Liikide loetelu, kelle kaitseks on moodustatud püsielupaigad ning nende püsielupaikade arv (Andmed: Keskkonnaregister, 28.03.2019).

Nimetus	LK kaitsekategooria	Püsielupaikade arv
Väike-konnakotkas	I	13
Metsis	II	6
Merikotkas	I	1
Kanakull	II	2
Suur-konnakotkas	I	1

5.2.8.3 Kaitsealused liigid

Joonisel 12 on esitatud kõik keskkonnaregistrisse registreeritud III kaitsekategooria taimeliikide, loomaliikide, seeneliikide ja samblikuliikide elupaigad ning kasvukohad Põhja-Sakala valla piires. Vastavalt looduskaitseadusele (§ 53 punkt 1) on I ja II kaitsekategooria liigi isendi täpse elupaiga asukoha avalikustamine massiteabevahendites keelatud. Suur osa kaitstavate liikide leiukohtadest paiknevad juba olemasolevatel kaitsealadel. Nagu jooniselt näha, koonduvad kaitstavate liikide elupaigad ja kasvukohad pigem valla lääneossa suurematele metsa- ja rabaaladele. Samuti paiknevad kaitsealuste liikide elupaigad valla idaosas asuvatel märgaladel ning kohati ka valla keskosas. (EELIS, 2019)

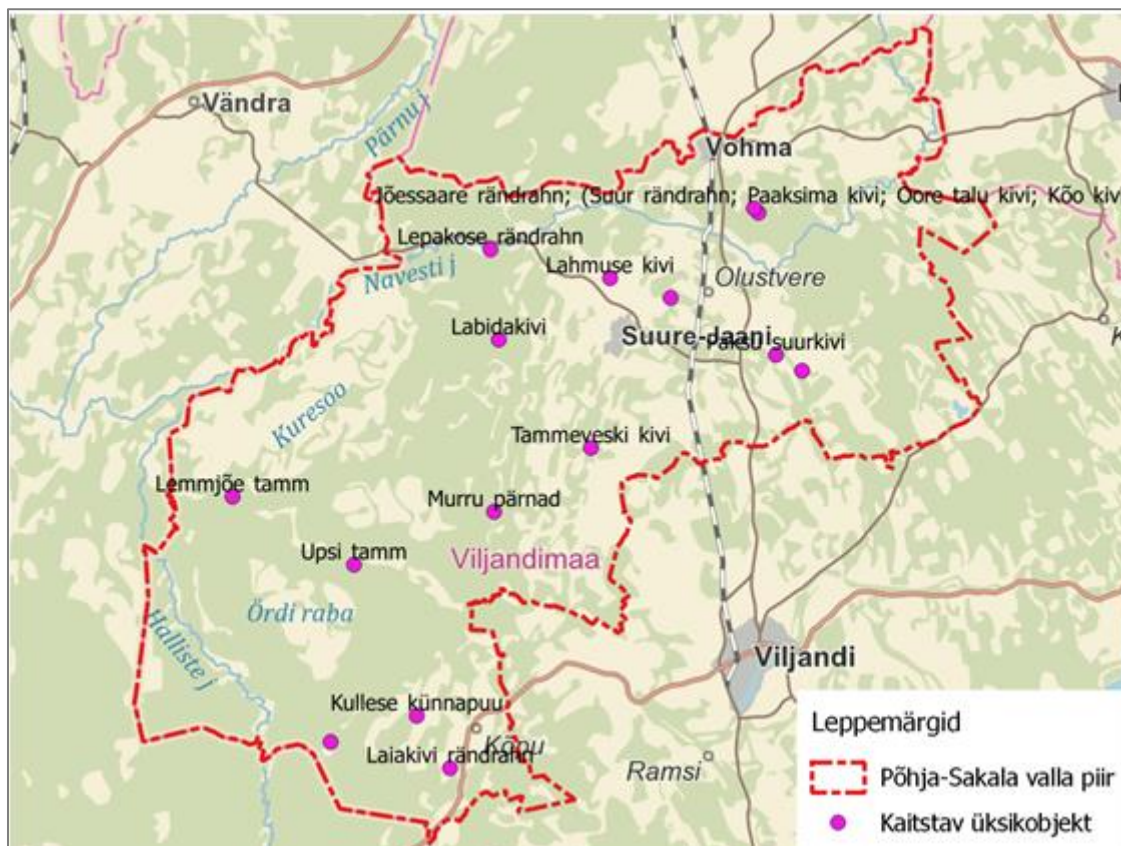

Joonis 12. III kaitsekategooria liikide elupaikade ja kasvukohtade paiknemine Põhja-Sakala vallas (EELIS, 18.01.2019).

5.2.8.4 Kaitstavad üksikobjektid

Üksikobjektidena kaitstakse Põhja-Sakala vallas 17 erinevat objekti (joonis 13) (Keskkonnaregister, 2019):

- Jõesaare kadakas
- Jõessaare rändrahn
- Kullese künnapuu
- Labidakivi
- Lahmuse kivi
- Laiakivi rändrahn
- Lemmjõe tamm
- Lepakose rändrahn
- Linnamäe rändrahn
- Murru pärnad
- Oti pärn
- Paksu suurkivi
- Ristimänd
- Rõngu kivi; Rõugu kivi
- Tammeveski kivi
- Upsi kask
- Upsi tamm

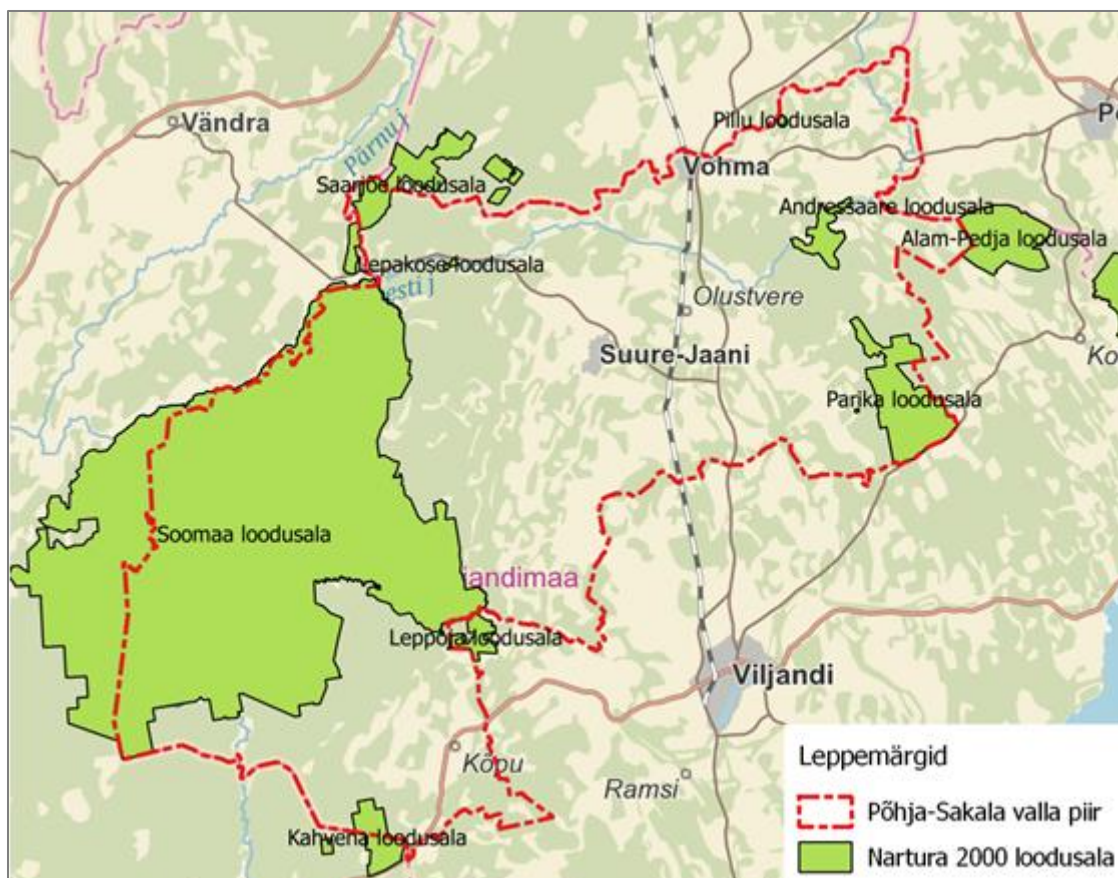
Joonis 13. Kaitstavad looduse üksikobjektid Põhja-Sakala vallas (EELIS, 18.01.2019).

Üldplaneeringus kavandatava maakasutuse ja seatavate tingimuste osas on vajalik arvestada kaitstavate loodusobjektidega. Läbiviidava KSH protsessi raames hinnatakse üldplaneeringuga kavandatavat võimalikku mõju kaitstavatele loodusobjektidele.

5.2.9 NATURA 2000 ALAD

Lisaks siseriiklikult kaitstavatele loodusobjektidele on Põhja-Sakala vallas ka rahvusvahelise kaitsealade võrgustiku Natura 2000 alasid. Täielikult või osaliselt jääb Põhja-Sakala valla territooriumile üheksa Natura 2000 loodusala, neist suurimad on Soomaa ja Parika loodusalad (joonis 14) (Keskkonnaregister, 2019):

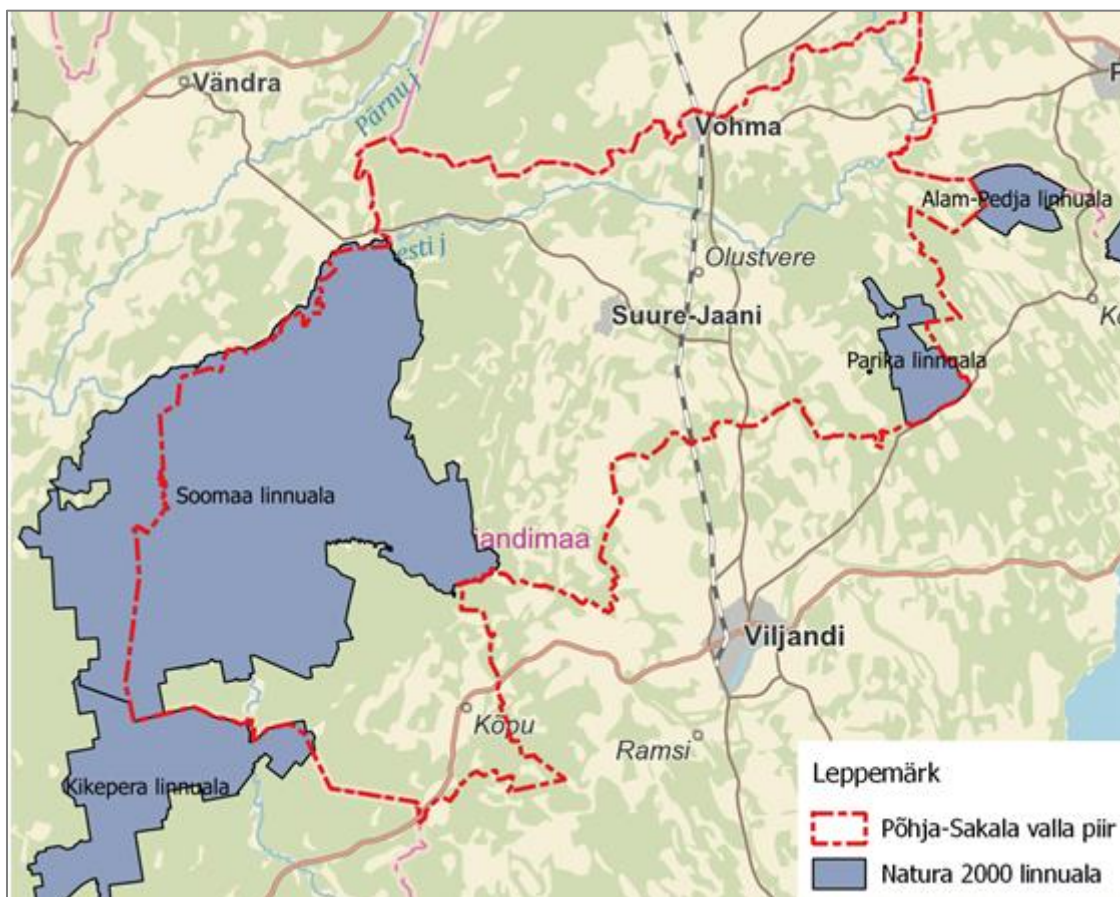
- Alam-Pedja loodusala
- Kahvena loodusala
- Lepakose loodusala
- Leppoja loodusala
- Maalasti loodusala
- Parika loodusala
- Pillu loodusala
- Saarjõe loodusala
- Soomaa loodusala

Joonis 14. Põhja-Sakala vallas paiknevad Natura 2000 loodusalad (EELIS, 18.01.2019).

Natura linnualadest jääb Põhja-Sakala valla territooriumile neli linnuala, neist suurimad on Soomaa ja Parika linnuala (joonis 15) (Keskkonnaregister, 2019):

- Alam-Pedja linnuala
- Kikepera linnuala
- Parika linnuala
- Soomaa linnuala

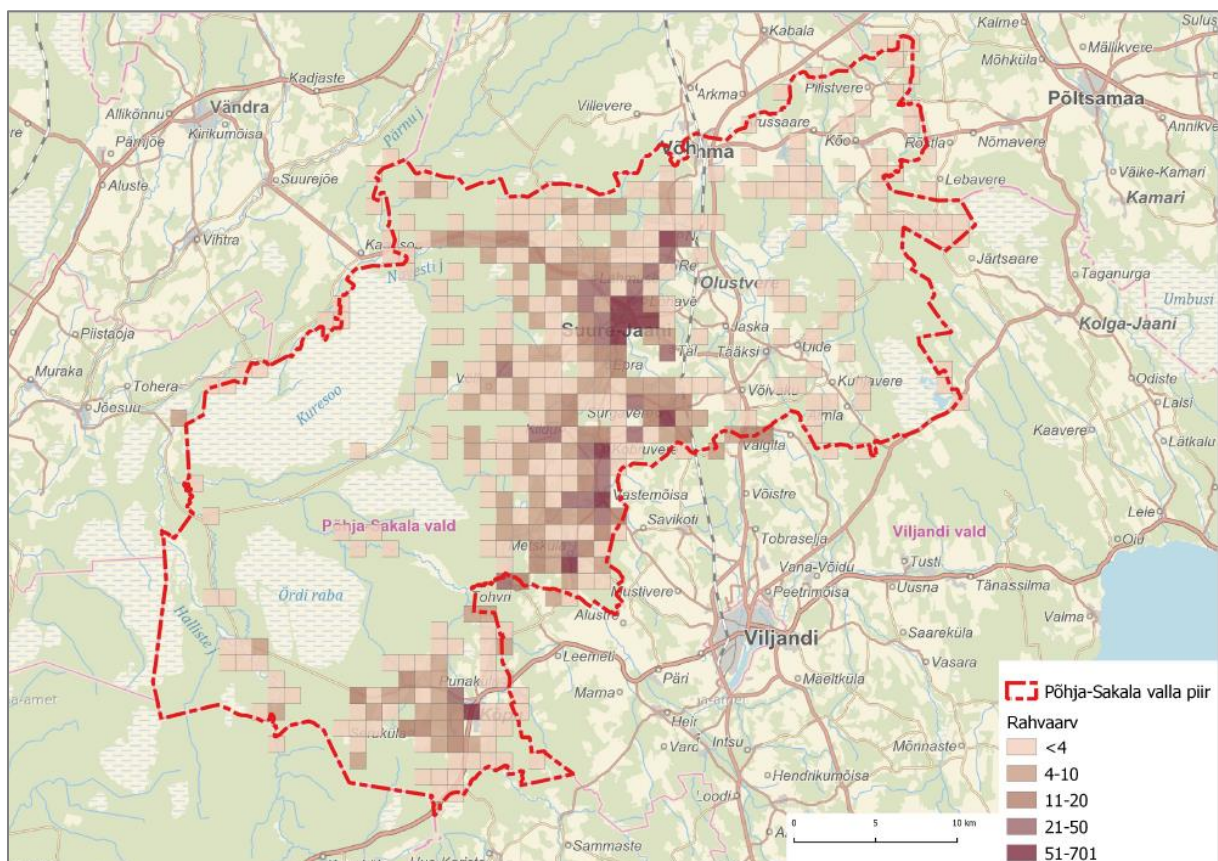
Joonis 15. Põhja-Sakala vallas paiknevad Natura 2000 linnualad (EELIS, 18.01.2019).

Põhja-Sakala valla üldplaneeringu KSH raames teostatakse Natura 2000 aladele mõju hindamise I etapp ehk selgitatakse, kas üldplaneeringuga kavandatud suundumused ja põhimõtted ning seatavad tingimused võivad tõenäoliselt põhjustada olulist keskkonnamõju. Kui ebasoodne mõju ei ole välistatud ja kui eelhindamise läbiviimise tulemusena selguvad ebasoodsat mõju omavad detailsemad tegevused, mille kohta on piisavalt täpset informatsiooni mõju määratlemiseks ja hindamiseks, siis liigutakse edasi asjakohase hindamise etappi.

5.3 Sotsiaalmajanduslik keskkond

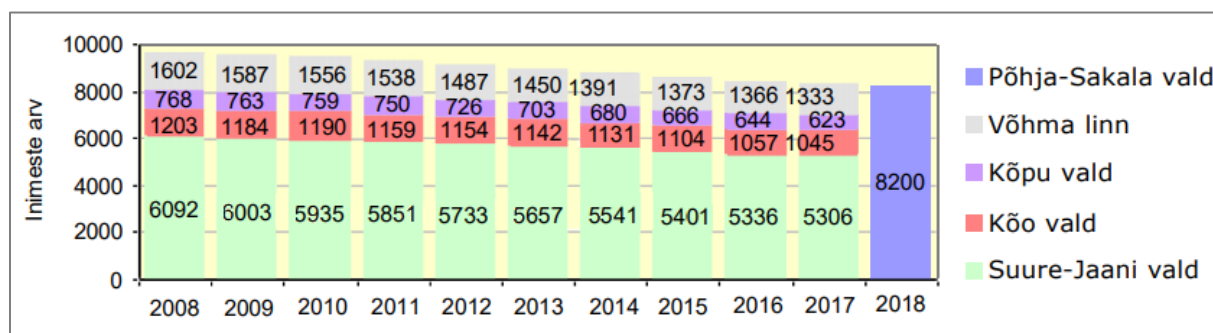
5.3.1 RAHVASTIK

Tulenevalt looduslikest tingimustest on Põhja-Sakala elanikkond koondunud valla keskossa ning osaliselt valla lõunanurka, Kõpu aleviku ümbrusesse (joonis 16). 45% Põhja-Sakala valla elanikkonnast elab Suure-Jaani ja Võhma paikkonnas. Suurimad külad on: Vastemõisa, Sürgavere, Kõo ja Reegoldi. Väiksemad külad on: Karjasoo, Kibaru, Rääka, Maalasti, Kuninga, Unakvere ja Kurnuvere. (Kuusk, 2017)

Joonis 16. Elanikkonna paiknemine valla territooriumi piires (Statistikaamet, 30.01.2019).

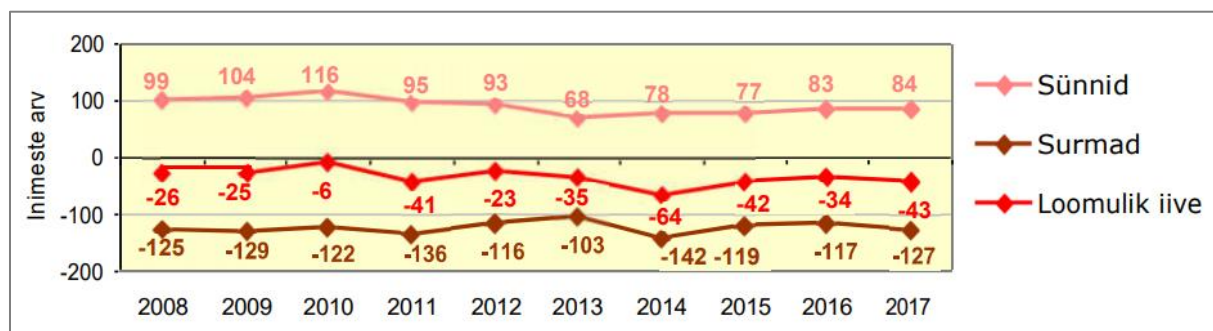
Põhja-Sakala vallas elas seisuga 01.01.2018 kokku 8200 inimest (arvestatud on ka elanikega, kes olid rahvastikuregistris registreeritud Põhja-Sakala valda ilma asulata), nendest 15,4% Võhma linnas ning 13,0% Suure-Jaani linnas. Elanike arv on ühinenud omavalitsusüksuste lõikes aastate jooksul pidevalt langenud. Ajavahemikul 2008-2018 on elanike arv vähenenud aastas keskmiselt 1,6% võrra (joonis 17). (Noorkõiv, 2018)

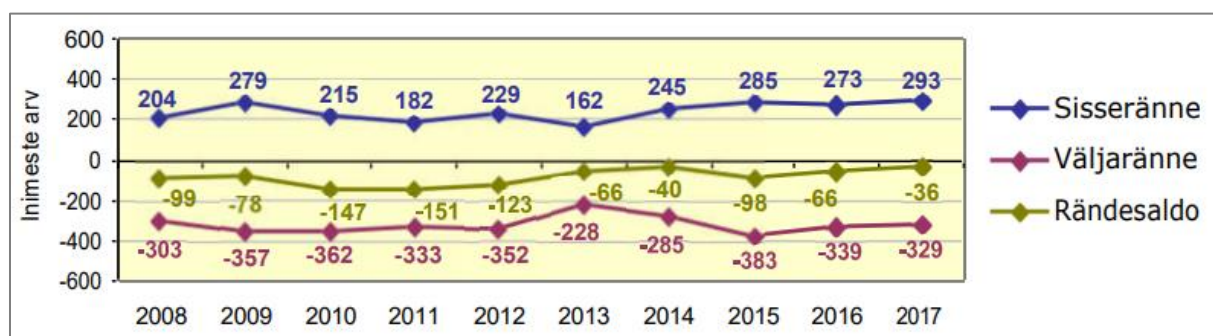
Joonis 17. Elanike arvu dünaamika ühinenud omavalitsusüksuste lõikes Põhja-Sakala vallas 2008-2018 seisuga 01.01.2018 (Noorkõiv, 2018).

Põhja-Sakala vallas on probleemiks elanikkonna vähenemine. Perioodil 2008-2018 on elanikkond Põhja-Sakala vallas vähenenud kokku 1465 inimese võrra ehk 15%. Kõige rohkem on antud ajaperioodil vähenenud elanike arv Kõpu vallas. Aastatel 2008-2017 on Kõpu vallas elanikkond vähenenud 19% (145 inimest), Võhma linnas 17% (269 inimest), Kõo vallas 13% (158 inimest) ning Suure-Jaani vallas 13% (786 inimest). (Noorkõiv, 2018)

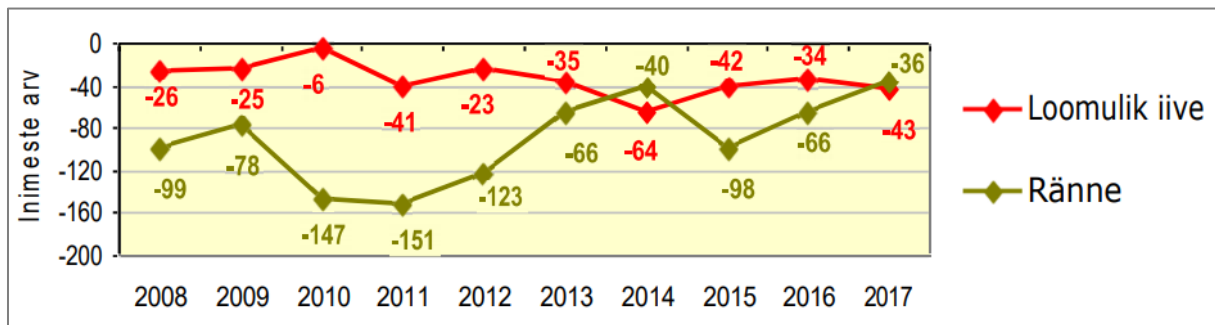
Elanikkonna vähenemise põhjuseks on negatiivne looduslik iive ja rändesaldo (joonis 18 ja 19). Sündide arv on vallas olnud langustrendis. Ajaperioodil 2008-2017 on valla elanikkonna vähenemisel olnud suurem mõju väljarändel. Alates 2014. aastast on rändesaldo vähenenud ning loomulik iive ja rändesaldo on liikunud tasakaalu suunas (joonis 20). (Noorkõiv, 2018)

Joonis 18. Loomulik iive Põhja-Sakala vallas 2008-2017 (Noorkõiv, 2018).

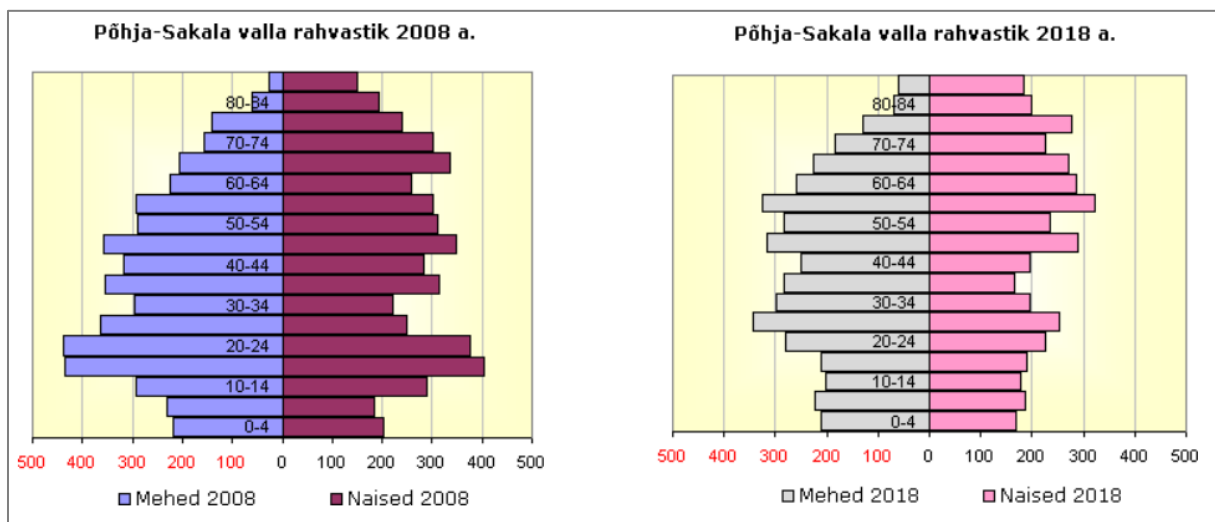

Joonis 19. Rändesaldo Põhja-Sakala vallas 2008-2017 (Noorkõiv, 2018).

Joonis 20. Loomulik iive ja rändesaldo Põhja-Sakala vallas 2008-2017 (Noorkõiv, 2018).

Põhja-Sakala valla oluliseks probleemiks on ka rahvastiku vananemine (joonis 21). 63,5% Põhja-Sakala valla elanikest moodustavad tööealised (vanus 15-64), 14,2% noored (vanus 0-14) ja 22,3% tööeast vanemad (vanus 65+) (seisuga 01.01.2018). Võrreldes aastaga 2008 on tööeast vanemate inimeste osakaal suurenenud 3,6%. Perioodil 2008-2018 on tööealiste osakaal vähenenud 3,2% ning noorte osakaal 0,5%. Mehi ja naisi on vallas peaaegu võrdselt (Noorkõiv, 2018).

Joonis 21. Rahvastiku soolis-vanuseline struktuur Põhja-Sakala vallas 2008 ja 2018 aastal (Noorkõiv, 2018).

2018. aasta andmete põhjal on Põhja-Sakala valla tööturu indeks 0,60, mis tähendab, et vallas on ühe lähiaastatel tööturult lahkuja kohta 0,60 tööturule sisenejat. Ülalpeetavate määr on 57,5%, mis tähendab, et 100 tööealise elaniku kohta on 57,5 ülalpeetavat. (Noorkõiv, 2018)

Üldplaneeringu ning KSH keskmeks on Põhja-Sakala valla territooriumil elukeskkonna ja seeläbi inimeste elukvaliteedi tõstmine, et soosida väljarände vähenemist ja tekitada põhjuseid sisserände suurendamiseks. Seejuures arvestatakse vananeva elanikkonna vajadustega, mistõttu seatakse ülesandeks vanusesõbraliku ühiskonna kujundamine ning võrdsete võimaluste kindlustamine kõikides eluvaldkondades olenemata vanusest.

5.3.2 SOTSIAALNE TARISTU JA ÜHISTEGEVUS

Sotsiaalse taristu alla kuuluvad valitsus- ja ametiasutused, haridus-, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande asutused, esmatarbekaupade müük, panga- ja postiteenused, internetiühendus, seltsi- ja kultuuritegevus, kultuuri- ja spordiasutused. Sotsiaalse taristu alla kuuluvad ka puhke- ja virgestusalad ning rohealad kui igapäevaseid ökosüsteemi teenuseid osutav osa rohevõrgustikust.

Põhja-Sakala valla keskuseks on Suure-Jaani linn (Viljandimaa maakonnaplaneering 2030+, 2018). Viljandimaa maakonnakeskusest Viljandi linnast jääb Suure-Jaani ca 24 km kaugusele ning teistest suurematest linnadest vastavalt: Võhmast ca 14 km, Väändrast ca 34 km, Türist ca 37 km ja Põltsamaa linnast ca 40 km kaugusele (Maa-amet, 2019). Põhja-Sakala Vallavalitsus asub Suure-Jaani linnas (Põhja-Sakala valla koduleht, 2019).

Vallas on (Noorkõiv, 2018, Umal, 2018 ja Kuusk, 2017):

- Üheksa lasteaeda
- Kuus kooli
- Kaks riigile kuuluvat õppeasutust
- Kaks huvikooli
- Kümme raamatukogu
- Üheksa võimlat
- Kuus kultuuri-ja rahvamaja
- Üks seltsimaja
- Kuus muuseumi
- Neli noortekeskust ja neli noortetuba
- Kolm hooldekodu ja üks päevakeskus

Põhja-Sakala vallas tegutseb kuus perearsti. Perearstide vastuvõtt toimub Suure-Jaani linnas, Võhma linnas, Olustveres, Tääksis ja Vastemõisas. Hambaravi on kättesaadav Suure-Jaani linnas, Võhma linnas ja Kõo külas. Apteegid on olemas Suure-Jaani linnas, Võhma linnas ja Kõpu alevikus. Eriarstiabi jaoks pööratakse Viljandisse, Tartusse ja Põltsamaale. Kiirabi teenust osutab Viljandi erakorralise meditsiini osakond (EMO) ja SA Tartu Kiirabi vältimatu abi kiirabibrigaad. (Noorkõiv, 2018)

Vallas on sportimiseks mitmeid võimalusi, lisaks üheksale võimlale asub vallas veel üle viiekümne erineva spordirajatise ning tegutseb kuusteist spordiklubi (Noorkõiv, 2018). 2019. aasta algul avati Suure-Jaani Tervisekoda, kus on olemas veekeskus.

Põhja-Sakala valla territooriumil Suure-Jaani linnas asub Lõuna prefektuuri korrakaitsebüroo Viljandi politseijaoskonna Suure-Jaani konstaablijaoskond. Vallas töötab kaks piirkonnapolitseinikku. Päästeabi korraldab Lõuna-Eesti Päästekeskuse Viljandimaa päästeosakonna Suure-Jaani

päästekomando. Lisaks tegutseb Kõpu alevikus vabatahtlik päästekomando MTÜ Kõpu Tuletõrjeselts. (Noorkõiv, 2018)

Põhja-Sakala vallas korraldab sotsiaalhoolekannet omavalitsuse sotsiaalosakond, mille struktuuris on kaheksa ametikohta (sotsiaalosakonna juhataja, neli sotsiaaltööspetsialisti, kaks sotsiaaltöötajat ja üks lastekaitse spetsialist). Teenust osutatakse valla keskses Suure-Jaani linnas ning samuti valla teenuskeskuses Kõo külas, Kõpu alevikus ja Võhma linnas. Vallas pakutavad sotsiaalteenused on: väljaspool kodu osutatav ööpäevaringne üldhooldusteenus, koduteenus, tugiisikuteenus, isikliku abistaja teenus, eluruumi tagamise teenus (sotsiaalkorterid), sotsiaalnõustamine, päevakeskuse teenused, toetatud elamise teenus ja igapäevaelu toetamise teenus. (Noorkõiv, 2018)

Keskkonnaregistri (2019) andmetel on vallas neli töötavat avaliku jäätmejaama: Võhma jäätmejaam, Suure-Jaani jäätmejaam, Olustvere jäätmejaam ja Kõo keskkonnajaam. Liigiti kogutud jäätmete üleandmiseks on Põhja-Sakala valla elanikel võimalik kasutada Suure-Jaani ja Võhma jäätmejaama. Lisaks toetavad jäätmejaamade tööd Olustvere ja Kõo keskkonnajaamad, et tagada jäätmejaamadest kaugemal elavatele inimestele jäätmete liigiti kogumise võimalus tekkekoha lähedal. Üle tuleks vaadata biojäätmete kogunemisvõimalused/kompostimisvõimalused Suure-Jaani ja Võhma jäätmejaamades. (Põhja-Sakala valla jäätmekava 2018-2023, 2018)

Internetiühendus valguskaabliga on olemas kokku 270 majapidamisel (Rääka, Kootsi, Vihi, Põhjaka, Epra, Kildu, Ilbaku, Lemmakõnnu, Kobruvere, Metsküla, Vastemõisa küla ja Tääksi piirkond). Kokku on kaabli pikkus 138,5 km. (Kuusk, 2017)

Põhja-Sakala vallas on oluline luua eeldused sotsiaalse infrastruktuuri parandamiseks lähtuvalt elanike elu- ja töökohtade praegusest ja perspektiivsest paiknemisest valla territooriumil ning seega tegelikest vajadustest. Üldplaneeringu koostamise ning KSH raames hinnatakse selle valdkonnaga kaasnevaid mõjusid, sh teenustevõrgu optimaalsust, ka puhke- ja virgestusalade piisavust, ning kujundatakse ühistegevust soosiv avalik ruum, mis oleks võrdset ja võimalikult mugavalt kättesaadav kõigile soovijatele. KSH eesmärk on jäätmemajanduse valdkonnas tagada keskkonnanõuetele ja säästliku arengu põhimõtetele vastav jäätmekäitus.

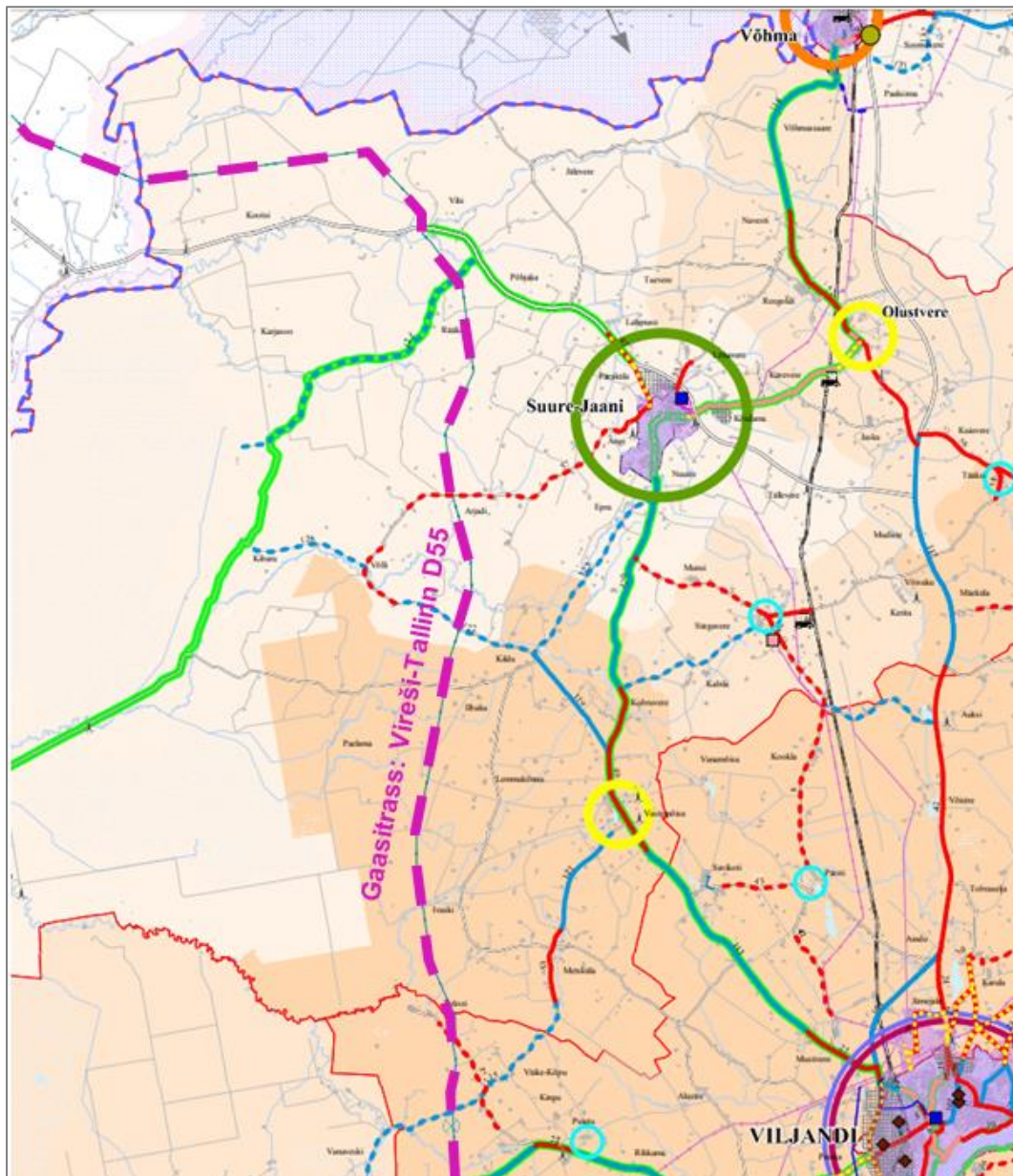
5.4 Tehniline infrastruktuur

Elektrivõrk

Vastavalt Viljandi maakonnaplaneeringule 2030+ (kehtestatud 06.04.2018) läbib Põhja-Sakala valda: Tartu-Sindi 330 kV elektriõhuliin, Suure-Jaani – Viljandi 330 kV elektriõhuliin ja Paide- Suure-Jaani 330 kV elektriõhuliin. Viljandi maakonnaplaneeringuga nähakse ette 110 kV pingega õhuliini trassikoridor Suure-Jaani-Türi liinilt sisseviik Võhma alajaama. Samuti ette nähtud Suure-Jaani piirkonna alajaama rekonstrueerimine ning Kõpu 110/15 kV piirkonnaalajaama planeerimine.

Maagaasi trass

Põhja-Sakala valda läbib D-kategooria maagaasi ülekandetorustik Vireši-Tallinn D55 (läbimõõduga ≥ 500 mm) (joonis 22) (Viljandimaa maakonnaplaneering +2030, 2018).

Joonis 22. Põhja-Sakala valda läbiva gaasitrassi paiknemine (aluskaart: Viljandi maakonnaplaneeringu +2030 joonis 1. Asustusstruktuur ja tehnilised võrgustikud M 1 : 100 000, 2018).

Üldplaneeringu koostamisel tuleb arvestada gaasitorustiku kaitsevööndi ulatusega. D-kategooria gaasipaigaldise nimiläbimõõduga ≥ 500 mm torustiku korral on kaitsevööndi ulatus torustiku keskjoonest kümme meetrit (Viljandi maakonnaplaneering +2030, 2018).

Ühisvee- ja kanalisatsioonivõrk

Ühisveevarustuse ja kanalisatsiooniteenust osutavad Põhja-Sakala vallas (Keskkonnaameti keskkonnateenuste portaal, 04.04.2019):

- a) AS Suure-Jaani Haldus (vee erikasutusluba nr L.VV/325616, kehtivus: 01.01.2015- tähtajatu) Suure-Jaani linnas, Kõpu alevikus ja Olustvere alevikus, Kõidama, Lahmuse, Lõhavere, Munsi, Navesti, Reegoldi, Sürgavere, Vastemõisa ja Ülde külades;
- b) AS Võhma ELKO Kõo ja Koksvere külas (vee erikasutusluba nr L.VV/330112, kehtivus: 01.01.2018- tähtajatu) ning Võhma linnas (vee erikasutusluba nr L.VV/332164, kehtivus: 08.03.2019- tähtajatu).

Põhja-Sakala vallas on ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga varustatud Suure-Jaani linna, Võhma linna, Kõpu aleviku, Olustvere aleviku, Koksvere, Kõidama, Kõo, Munsi, Navesti, Reegoldi, Sürgavere, Vastemõisa ja Ülde küla kompaktse asustusega osad (Põhja-Sakala valla koduleht, 04.04.2019). Reoveekogumisalad on: Võhma (keskkonnaregistri kood RKA0840489), Vastemõisa (RKA0840519), Sürgavere (RKA0840518), Suure-Jaani (RKA0840520), Reegoldi (RKA0840517), Olustvere (RKA0840514), Kõpu (RKA0840493), Kõo, (RKA0840525) ja Kõidama (RKA0840516) (keskkonnaregister, 04.04.2019).

Endise Suure-Jaani valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava 2012–2024 (kinnitatud 28.02.2012)

Endise Suure-Jaani valla territooriumil on ühisveevärk ja -kanalisatsioon välja ehitatud järgmistes piirkondades: 1) Suure-Jaani linn ja sellega ühtse terviku moodustavad Lõhavere, Päraküla ja Nuutre küla tiheasustuspriirkonnad; 2) Olustvere alevik; 3) Navesti küla; 4) Reegoldi küla; 5) Ülde küla; 6) Kõidama küla; 7) Sürgavere küla; 8) Vastemõisa küla; 9) Munsi küla (Noorkõiv, 2018).

Suure-Jaani linnas on puurkaev-pumplate seadmed ja hooned halvas seisukorras. Samuti ei vasta tuletõrjerveevarustus kõikjal nõuetele. Probleeme tekitab amortiseerunud reoveepuhasti, kus puudub mudakäitlus. Kõik majapidamised reoveekogumisala piires ei ole seotud ühiskanalisatsiooniga. Jaama tänavalt valguv sademevesi uputab kinnistuid, seega oleks vajalik väljaehitada sadmevee kanalisatsioon (Suure-Jaani valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava 2012–2024, 2012).

Olustvere alevikus saavad ca 7% asula elanikest oma vee salv- või madalamatest puurkaevudest. Olustvere ühisveevärgi vesi ei vasta kehtestatud kvaliteedinõuetele raua ja väävelvesiniku osas, amortiseerunud torustiku tõttu. Kanalisatsiooni torustike olukord on kriitiline. Kanalisatsioonitorustike halva seisukorra tõttu satub kuival perioodil reovesi pinnasesse ja sealt põhjavette ning märjal perioodil satub suur kogus pinnasevett torustike kaudu reoveepuhastisse. Lisaks torustikele vajab ka reoveepuhasti uuendamist. Olustvere alevikus puudub sademevee kanalisatsioon (Suure-Jaani valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava 2012–2024, 2012).

Paljudes külates on ühisvee ja -kanalisatsiooni võrk amortiseerunud ning reoveepuhasti vananenud. Mitmes kohas ületab joogivesi normatiivse rauasisalduse torustike halva seisundi tõttu. Samuti on enamused suurkaev-pumpla seadmed ja hooned halvasti seisukorras (Suure-Jaani valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava 2012–2024, 2012).

Võhma linna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2016–2030 (kinnitatud 17.02.2016)

Võhma linna vanem veevõrk ja kanalisatsioonisüsteem on rajatud suures osas ca 30 aastat tagasi. Veevõrgus esineb sageli avariisid, seega on vajalik vanemad torustikud ja armatuur välja vahetada. Veetrasside rekonstrueerimine on vajalik Koidu tn, Väike tn 12a majast kuni Koidu tänavani, Veski tn Aia tn ristmikust kuni suurkaev-pumplani, Kalevi tn, Silla tn (kokku 2070 m). Võhma linna kanalisatsioonisüsteem vajab rekonstrueerimist. On teada, et osa reoveest eksfiltreerub läbi amortiseerunud torustike pinnasesse. Eelnevalt on esinenud põhjavee reostusele viitavaid veekvaliteediprobleeme. Reoveepuhastis vajab rekonstrueerimist reovee vastuvõtumahuti ja pumpla, puhasti tehnilised seadmed, häiredestussüsteem, automaatika, avariiülevool ja võreseade. Mida paremaks käitlemiseks oleks vaja rekonstrueerida mudakäitlussüsteem. Samuti on vananenud kanalisatsiooniveekaevud. Võhma linnas olemasolev sadeveesüsteem on piisav (Võhma linna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava 2016–2030, 2016).

Endise Kõo valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2017–2030 (kinnitatud 23.02.2017)

Endises Kõo vallas on ühisveevärk ja -kanalisatsioon välja ehitatud Kõo, Koksvere ja Pilistvere keskasulates. Probleemiks on Kõo, Koksvere ja Pilistvere veetrasside ning kanalisatsioonitrasside halb seisund. Samuti vajavad rekonstrueerimist Koksvere ja Pilistvere puhastid. Koksvere küla reoveepuhasti ehitised ja seadmed on täielikult amortiseerunud ning reoveepuhasti ei suuda tagada vee erikasutusloaga kehtestatud heitvee piirväärtusi. Reovee puhastamiseks kasutatav septik ja kruusafilter on täielikult amortiseerunud ning muda täis, mistõttu suurema osa reovee reostuskoormusest võtavad vastu biotiigid. See omakorda põhjustab biotiikide mudastumist ning kinni kasvumist (Kõo valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2017–2030, 2017).

Endise Kõpu valla ühisvee ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2017–2030 (kinnitatud 10.10.2017)

Endises Kõpu vallas on ühisveevärk ja kanalisatsioonivõrk välja ehitatud Kõpu alevikus. Ühisveevärgi koosseisu kuuluvad kaks suurkaevu ja 2225 m veetorustikke. Ühisveevärgi vett tarbib kokku ca 70% aleviku elanikkonnast. Kõpu aleviku ühiskanalisatsiooni moodustab ligi 2950 m isevoolseid trasse ning reoveepuhasti. Kanalisatsiooniga ühendatud kliente on ca 60% aleviku majavaldest (Noorkõiv, 2018).

Kanalisatsioonivõrk on enamjaolt rekonstrueeritud 2011. aastal. Reoveepumplad on heas korras ja rekonstrueerimist ei vaja. Reoveepuhasti on täielikult amortiseerunud ning reovee puhastamine toimub käesoleval ajal üksnes biotiikides. Biotiikidel puudub piirdeaed ja juurdepääs. Sellest tulenevalt on vaja süsteem täielikult rekonstrueerida. Vajalik oleks võimalusel Kõpu aleviku vee- ja kanalisatsioonitrasside laiendamine. Sademeveekanaliseerimine Kõpu alevikus puudub ja hõreda asustuse tõttu ei ole selle rajamine ka vajalik (Endise Kõpu valla ühisvee ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2017–2030, 2017).

Põhja-Sakala vallas on elanikkonna vähesuse ja suhteliselt hajali paiknemise tõttu ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rajamine väljaspoole olemasolevaid piirkondi raskendatud. Seal, kus asustus on hõre, toimib veevarustus individuaalsete salv- või puurkaevudega. Reovee käitlemiseks on hajaasustuses võimalik rajada omapuhasti, paigaldada kogumismahuti või immutada reovesi pinnasesse (Suure-Jaani Vallavolikogu, 2012). Väiksemates piirkondades ja hajaasustuses on probleeme joogivee kättesaadavusega (Umal, 2018).

Soojavarustus

Põhja-Sakala vallas on kaugküttesüsteem (kaugküttekattlamajad ja kaugküttevõrgud) Võhma linnas, Suure-Jaani linnas, Sürgavere külas ja Olustvere alevikus. Kõigis kaugküttega asulates on määratud kaugküttepiirkonna piirid. (Noorkõiv, 2018)

Suure-Jaani linnas, Sürgavere külas ja Olustvere alevikus varustab kaugküttestarbijaid soojusega Suure-Jaani Haldus AS, kes omab ja käitab ka kattlamaju ning kaugküttevõrke. Suure-Jaani kattlamaja rekonstrueeriti 2014. aastal, Olustvere kattlamaja 2013. aastal ja Sürgavere kattlamaja 2015. aastal. Kattlamajade kütteks kasutatakse hakkpuitu. Peamised soojusvarustusega seotud probleemid on: kütte kõrge hind, kortermajades ebaühtne kütmiolahendus ning tasakaalustamata soojussüsteem ja korrusmajade suured energiakulud ebapiisava või puuduliku soojustuse tõttu. Samuti vajavad vanad kaugküttevõrgu torustikud rekonstrueerimist. Kaugkütte areng on kavandatud täpsemalt kaugkütte arengukavaga. (OÜ Pilvero, 2016^a)

Võhma linna kaugküttepiirkonna kaugküttevõrk ja kattlamaja kuuluvad aktsiaseltsile Võhma ELKO. Kattlamaja rekonstrueeriti 2010. aastal. Kattlamaja töötab hakkpuidu küttega. Kokku on Võhma linna soojusvõrgus 19 kaugkütte tarbijat. Suurima osa moodustavad tarbijatest korterelamud. Enamus kaugküttevõrgustikust on rekonstrueeritud. Kaugkütte areng on kavandatud kaugkütte arengukavaga. (OÜ Pilvero, 2016^b)

Endises Kõpu vallas ja Kõo vallas tsentraalset soojusega varustamist ei toimu. Kõpu vallas on olemas ühine kattlamaja (700 kW) Kõpu mõisahoonel ja spordihoonel. Uuemates eramutes on kasutusel keskküttekattlad. Korterelamutes on ahiküte. Suuremas osas kasutatakse kütuseks kohalikku küttepuitu.

Kõo kortermajad on üle viidud oma katlamajadele ja ahjudele. Probleemiks on hoonete madal soojapidavus ning seetõttu on küttekulud suured. (Noorkõiv, 2018)

Teedevõrk

Põhja-Sakala valla territoorium on suhteliselt hästi kaetud teedevõrguga. Maanteeameti teeregistri 2017. aasta andmetel on vallas kokku 315 km kohalikke teid, millest ca 280 moodustavad maanteed ja ca 40 km tänavad. Katttega teid on kokku ca 70 km (ca 45 km maanteed ja ca 25 km tänavad). Kergkatttega kohalikud teed vajavad lähiaastatel investeeringuid, et vältida teekatte lagunemist. Mitmed kruusateed on mitterahuldavas seisukorras. Vallas asuvate riigiteede seisukord on kohati halb. Vaja on jätkata kergliiklusteede arendamist. (Noorkõiv, 2018)

Maa-ameti ja Maanteeameti riikliku teeregistri (2019) andmetel asuvad Põhja-Sakala valla territooriumil või valda läbivad riigimaanteedest põhimaantee nr 92 Tartu-Viljandi-Kilingi-Nõmme ning, 3 tugimaanteed ja 42 kõrvalmaanteed.

Kõpu alevik on põhimaanteeaga otsetühenduses Viljandi, Tartu ning Pärnu linnaga. Suure-Jaani linn on tugimaanteedega otseses ühenduses Viljandi, Võhma, Vändra ning Põltsamaaga. Võhma on läbi tugimaanteed ühendatud Põltsamaaga, Suure-Jaaniga ning Türi. (Maa-amet, 31.01.2019)

Tänavavalgustus on olemas Suure-Jaani linnas, Võhma linnas ja väiksematest asulatest Kõpu alevikus, Olustvere alevikus ning Kobruvere, Koksvere, Metsküla, Navesti, Pilistvere, Reegoldi, Sürgavere ja Vastemõisa külas. Võhma linnas ja Suure-Jaani linnas on tänavavalgustussüsteem suhteliselt heas korras. Enamikus asulates vajab tänavavalgustus kulude optimeerimiseks renoveerimist ja efektiivsemaks muutmist (üleviimine LED lampidele). Tänavavalgustuse arendamise ja hooldamisega tegeleb AS Suure-Jaani Haldus, Võhma linnas AS Võhma ELKO. (Noorkõiv, 2018)

Bussiliiklus

Suure-Jaani linnast sõidab Viljandi üle 20 liini päevas, Võhma umbes 7 liini päevas ja Kõo suunda umbes 5 liini päevas. Suure-Jaani linnast Kõpu aleviku sõidab vaid üks otseliin kahel korral nädalas (esmaspäeval ja kolmapäeval). Võhma linnast sõidab peaaegu igapäevaselt Tallinna 2 kaugbussiliini ja Viljandi 13 bussiliini. Suure-Jaani linnal ja Võhma linnal linnasisene ühistransport puudub. Kõpust Viljandisse sõidab peaaegu igapäevaselt 8 liini (www.peatus.ee, seisuga 31.01.2019).

Ühistransport on korraldatud õpilastele ning eakatele, kuid sõidugraafikuid ning sõiduliine on vaja kohandada elanike vajadustega, arvestades töö- ja koolipäevade algus- ja lõpuaegadega. Suuremates asutussüsteemides on vajalik bussipeatuste valgustamine. Kõpu alevikus puudub kaugliinide bussipeatus, maakonnaliinide bussipeatuses puuduvad bussiootepaviljonid. (Noorkõiv, 2018 ja Umal, 2018)

Rongiliiklus

Põhja-Sakala valda läbib Tallinn–Lelle–Viljandi raudtee. Raudteetranspordi teenust osutab AS Elron. Valla territooriumil on Võhma, Olustvere ja Sürgavere peatused. Rongiliiklust võib pidada Põhja-Sakala vallas heaks. Igapäevaselt peatub Põhja-Sakala valla rongipeatustes Viljandi–Tallinn ja Tallinn–Viljandi suunal neli rongi. (Noorkõiv, 2018)

Koostatava üldplaneeringu ning KSH raames määratletakse tehnilise taristu arengusuundumused ning hinnatakse arendamisega kaasnevaid mõjusid. Koostamisel analüüsitakse praegust teedevõrgu üldist iseloomu ja paiknemist peamiste sihtkohtade suhtes ning sellest lähtuvalt erinevate sihtpunktide vaheliste ühenduste vajadust ja asukohti. Teede seisukorra parandamine ning jalg- ja jalgrattateede rajamine on vajalik selleks, et võimaldada kergliiklejatel ohutult ning mugavalt liikuda erinevate sihtpunktide vahel ja edendada keskkonnamõju liiklemist. Koostatava KSH raames hinnatakse tehnilise taristu arendamisega kaasnevaid mõjusid nii looduskeskkonnale kui asustuse üldisele vajadusele. Kui konkreetseid asukohti ei kavandata, tuleb üldplaneeringuga sätestada tingimused ohtlike ja suurõnnetuse ohuga ettevõtete kavandamiseks.

5.5 Riigikaitseline tegevus

Põhja-Sakala vallas ei asu Kaitseministeeriumi andmetel (12.02.2019 kiri ne 12-1/19/330) riigikaitse ehitisi. Samuti ei ulatu Põhja-Sakala valla territooriumile teistes kohalikes omavalitsustes asuvate riigikaitse ehitiste piiranguvööndid.

Riigikaitse otstarbega maa-alade ja ehitiste vajaduse planeerimine selgub üldplaneeringu koostamise käigus koostöös Kaitseministeeriumi ning Politsei- ja Piirivalveametiga. Juhul, kui üldplaneeringus nähakse ette riigikaitse maa-alad ja ehitised, siis arvestatakse üldplaneeringu käigus maakasutuse planeerimisel nii ehitiste kui ka nende piiranguvööndist tulenevate kitsendustega ning mõjude hindamisel riigikaitse tegevusest tulenevate keskkonnamõjudga ulatuses, mis on üldplaneeringu kontekstis asjakohane.

5.6 Keskkonnaohtlikud objektid

Põhja-Sakala vallas asub Keskkonnaregistri andmeil seisuga 15.02.2019 11 keskkonnaohtlikku objekti, neist kaks jääkreostusobjekti: üks on 2015. aastal likvideeritud (JRA0000233 Vastemõisa katlamaja kütteõlimahutid) ning teine (JRA0000023, Jaska ABT) väheses osas likvideeritud. Ülejäänud keskkonnaohtlikud objektid on kas mahutid või tanklad.

5.6.1 SUURÕNNETUSE OHUGA JA OHTLIKUD ETTEVÕTTED

Põhja-Sakala vallas asub kaks C-kategooria ohtlikkusega ettevõtet: 1) Koksvere külas Kõo Agro OÜ (ettevõtte ohuala raadius on 382 m), 2) Kõpu alevikus Kõpu PM OÜ. Mõlemale ettevõttele on väljastatud viljakuivati vedelgaasipaigaldise käitamisluba (Maa-amet, 28.02.2019 ja Tarbajakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, 28.02.2019).

Teadaolevalt uusi ohtlike või suurõnnetusega ohuga ettevõtete rajamisel ei ole. Ohtlike ja suurõnnetuste ohuga ettevõtete planeerimisel, laiendamisel või tootmise suurendamisel on oluline säilitada ohutuse tagamiseks vajalik vahemaa käitise ning elamurajoonide, ühiskondlikus kasutuses olevate hoonete ja alade, puhkealade ning võimaluse korral peamiste transpordiliinide vahel. Samuti peab selliste ettevõtete kavandamine toimuma koostöös Päästeametiga.

Juhul, kui üldplaneeringus nähakse ette keskkonnaohtlikud või suurõnnetusega ohuga ettevõtete asukohad, hinnatakse KSH aruandes sellega seotud riske, valides neile sobivaim asukoht õnnetusjuhtumi tagajärgede ennetamise vajadusest lähtudes ning tuuakse välja, milliseid meetmeid on vaja kavandada õnnetuste ennetamiseks-tagajärgede leevendamiseks.

5.7 Ajaloolis-kultuuriline keskkond

Kultuurimälestised

Põhja-Sakala vallas asub kultuurimälestiste riikliku registri (2019) andmetel 137 kinnismälestist – kaks kunstimälestist, 21 ajaloomälestist, 50 arheoloogiamälestist ja 64 ehitismälestist, sh 19 XX sajandi kultuuriväärtuslikku objekti. Põhja-Sakala vallas asub enamik muinsuskaitsemälestisi valla keskosas Suure-Jaani ja Olustvere ümbruses ning valla põhjaosas (nt Võhma linnas ja Pilistveres). (Maa-amet, 2019)

Muinsuskaitset korraldavad peale Kultuuriministeeriumi ja Muinsuskaitseameti ka valla- ja linnavalitsused (PlanS § 6 lõige 1).

KSH koostamisel lähtutakse mälestisi säästvast põhimõttest ning arvestatakse avaliku huviga.

Kohalikul tasandil kaitstavad ajaloolis-kultuuriliselt väärtuslikud objektid

EELIS (2019) andmetel asub Põhja-Sakala vallas 823 kaardistatud pärandkultuuriobjekti. Nende hulka kuuluvad nii kohaliku tööstuse, kogukonna ajaloo ning kultuurimaastiku kujunemisega seotud objektid.

Pärandkultuur on eelmiste põlvkondade tegutsemise jäljed maastikul. See on osa meie kultuurist, tükike meie rahvuslikust pärandist. Pärandkultuuriobjektid on seotud asustuse kujunemislooga, maa ja rahva ning kogukonna ajaloo, traditsioonilise elulaadiga, metsamajanduse ajaloo ning kohaliku tööstusega.

Pärandkultuuriobjektid ei ole seaduse ega muu õigusaktiga kaitstud ning selleks, et pärandkultuuriobjektid raietööde tõttu, teadmatusel või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline nende kaardistamine ning inimeste teadlikkuse tõstmine. Pärandkultuuriobjektide andmete kogumisega tegeleb Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK), et unustuste hõlma vajunud kultuurimärgid uuesti tähelepanu alla tuua. Andmed on koondatud Eesti Looduse Infosüsteemi (EELIS, 2019).

Kui üldplaneeringu koostamise protsessis otsustatakse, et pärandkultuuriobjektide või nendest teatud osa käsitlemine üldplaneeringu mahus on otstarbekas ja vajalik, siis kantakse nende asukohad väärtuste ja piirangute joonisele ning hinnatakse nende säilimist tagavaid meetmeid.

Miljööväärtuslikud alad

Miljööväärtuslikud alad on alad (või objektid), mida on kohalikke olusid arvestades oluline esile tuua ja kaitsta, kuna tegemist on ruumi elementide või nende kooslustega, mis loovad tervikliku, harmoonilise üldpildi või on ajaloolis-kultuurilise väärtusega. Sellest tulenevalt on oluline nende säilimiseks ja kaitsmiseks sätestada ka tingimused nii nende alade/objektide kasutamiseks, nendel tegutsemiseks kui ka kontaktvõõndis (mõjualas) tegutsemiseks.

Endise Kõo valla ja Võhma linna üldplaneeringutes ei ole miljööväärtuslike alasid nimetatud. Endise Suure-Jaani valla üldplaneeringus on miljööväärtuslikeks hoonestusaladeks määratud: Suure-Jaani linna vanem osa, Olustvere alevikus raudteejaama ümbruse hoonestus, mis on püstitatud ajavahemikus 1900 kuni 1940 ja Täaksi küla keskus. Endise Kõpu valla üldplaneeringus on nimetatud vaid üks miljööväärtuslik ala, milleks on Kõpu aleviku miljööväärtuslik ala. Ala jääb kahele poole Tartu–Viljandi–Kilingi–Nõmme maanteed alates Kõpu–Tõramaa–Jõesuu maantee ristmikust kuni Massamäe tee ristmikuni. Kõpu aleviku miljööväärtuslikul alal tuleb ehitiste ehitamisel või hoonete rekonstrueerimisel arvestada lähiümbruse arhitektuuriga. Vanade, enne 1940. aastat ehitatud hoonete rekonstrueerimisel on soovitatav säilitada hoonete välisilme ja terviklikkus võimalikult autentsel kujul (Kõpu valla üldplaneering aastani 2015, 2005).

Kultuuriministeerium ja Muinsuskaitseamet poolt algatatud Eesti 20. sajandi arhitektuuri kaitsmise ja väärtustamise projekti raames on valmistatud iga maakonna kohta 20. sajandi arhitektuuri inventeerimise dokumentatsioonid, kus tuuakse välja miljööväärtuslikud alad ja objektid, mis vajavad omavalitsuse kaitset. Viljandimaa ülevaate dokumentatsioonis (2013) on nimetatud neli Põhja-Sakala valla territooriumil asuvat objekti, millele on tehtud ettepanek teha ekspertiis kaalumaks võimalust võtta objekt kaitse alla riikliku kultuurimälestisena. Nendeks on:

- Kõpu Kihelkonnakool (Viljandi mnt 11, Kõpu, Kõpu vald, Viljandimaa)
- Suure-Jaani tuletõrjedepoo (Pärnu 2, Suure-Jaani, Viljandimaa)
- Kolhoosi “Kindel Tee” keskus-klubi (Sürgavere, Suure-Jaani vald, Viljandimaa)

- Võhma meierei (Tartu 2, Võhma, Viljandimaa)

Tulenevalt üldplaneeringu lähteülesandest kaalutakse üldplaneeringu koostamise käigus miljööväärtuslike alade määramise vajadust ning seega ka kaitse-, kasutus- ja arenduspõhimõtete seadmise otstarbekust. KSH raames hinnatakse sellisel juhul üldplaneeringuga kavandatud miljööväärtuslike alade ja neil ning nende mõjualas kavandatud maakasutuse ja selle tingimuste mõju miljööväärtuslike alade säilimisele ja väärtustamisele.

6. Põhja-Sakala valla üldplaneeringu elluviimisega eeldatavalt

kaasnev keskkonnamõju

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel lähtutakse Põhja-Sakala valla üldplaneeringus käsitletavatest valdkondadest ja nende üldistusastmetest ning eelkõige hinnatakse nende valdkondadega seonduvaid mõjusid, mis lahendatakse ära üldplaneeringu koostamise käigus või mille osas tehakse üldplaneeringus ettepanekud (alade ja tingimuste määratlemine või täpsustamine, nt rohevõrgustiku alade ja väärtuslike maastike piiride ja kasutamistingimuste täpsustamine, maakasutuse ja selle tingimuste seadmine jne). KSH olulisimaks eesmärgiks on planeeringu koostamisel leida sellised lahendused, mille puhul oleks võimalik vältida või maksimaalselt vähendada ebasoodsat mõju inimese tervisele, elu- ja looduskeskkonnale.

Üldplaneeringu ja KSH käigus kujundatakse alternatiivsed planeeringulahendused ning nende seast valitakse sobivaim lahendus. Alternatiivide täpne sisu selgub edasise protsessi käigus.

KSH koostamisel lähtutakse planeeringu täpsusastmest ning valla geograafilisest paiknemisest ja muudest faktoritest tulenevatest eripäradest (näiteks sellest, et Põhja-Sakala vallas on põhjavesi kohati nõrgalt kaitstud või kaitsmata, Soomaa rahvusparki paiknemine, asustusstruktuur jne).

KSH käigus hinnatakse üldplaneeringu elluviimise ehk ruumilise arengu põhimõtete ja üldiste arengusuundade määratlemisest, maakasutuse ja ehitustingimuste seadmisest ja täpsustamisest tulenevat mõju looduskeskkonnale, sotsiaalsele ja kultuurilisele keskkonnale. KSH-s käsitletakse üldplaneeringu seoseid teiste asjakohaste strateegiliste dokumentidega ja vastavust nendes püstitatud eesmärkidele. Üldplaneeringu põhilahendi ja KSH aruande koostamine tugineb suuresti 2018. aastal koostatud Põhja-Sakala valla profiilile, kus on kaardistatud nii olemasolev olukord kui lahendamist vajavad probleemkohad. Üldplaneeringu lähteseisukohtades on toodud üldisemad tingimused (visioon), millega peab üldplaneeringu koostamisel arvestama ja millest lähtutakse ka KSH aruande koostamisel.

Hindamise käigus täpsustatakse võimaliku mõju iseloom ja ulatus olulisemate, üldplaneeringu eesmärkidega seonduvate keskkonnakomponentide lõikes. Planeeringulahenduse väljatöötamine ja

KSH on omavahel tihedalt seotud ning paralleelselt kulgevad protsessid. KSH käigus hinnatakse üldplaneeringu lahendustest tulenevat keskkonnamõju järgmistes valdkondades:

- looduskeskkonnale, sh pinna- ja põhjaveele, maastikule, väärtuslikele maastikele, roheline võrgustikule, bioloogilisele mitmekesisusele, loodusväärtuslikele aladele, kaitsealustele aladele ja -objektidele (sh Natura 2000 võrgustiku aladele),
- sotsiaalsele keskkonnale, sh maakasutusele (elamuarendus, ettevõtluskeskkond, põllumajanduslik tootmine, teenuste ja töökohtade kättesaadavus jm), elanikkonna heaolule ja tervisele (sh müra, õhusaaste, turvalisus, ohutus),
- ajaloolis-kultuurilistele väärtustele (pärandkultuur, miljööväärtuslikud alad)

Üldplaneeringu ja KSH koostamise protsessi käigus võib lisanduda mõjusid, mida põhjendatud vajaduse korral töö käigus hinnatakse.

Mõjude hindamine lähtub strateegilisest lähenemisest, et omavalitsuste territooriumil asuvad arendatavad alad, kaitsealad, rohevõrgustik, väärtuslikud maastikud peavad jääma harmooniliselt koos eksisteerima. Mõju hinnatakse seisukohast, et üldplaneering peab minimeerima võimalused arenduseks, mis tekitavad või mille juures ilmneb vahetu ja oluline negatiivne mõju looduskeskkonnale, mida ei ole võimalik leevendada. KSH-s pööratakse tähelepanu sellele, et pikaajaline ruumilise arengu kavandamine arvestaks tasakaalustatult sotsiaalse, kultuurilise ja looduskeskkonnaga.

Mõjusid hinnatakse mõlemas suunas ehk nii üldplaneeringuga kavandatu mõju keskkonnale kui ka keskkonnast tulenevat mõju üldplaneeringu elluviimisele.

KSH aruandes kirjeldatakse otsese ja kaudse, negatiivse ja positiivse mõju iseloomu, suurust, ulatust, esinemise tõenäosust ja kestvust. Hindamise tulemusena tehakse ettepanekud negatiivse mõju vältimiseks ja/või leevendavate meetmete kasutamiseks kavandatava tegevuse elluviimisel. Hindamisel arvestatakse väljastpoolt planeeringuala tulenevate oluliste mõjudega ning mõjude kumuleerumisega.

Hindamisel kasutatakse üldtunnustatud metoodikaid, valides ning täpsustades töö käigus sobivaimad hindamismeetodeid vastavalt vajadusele. Kindlasti kasutatakse kvalitatiivseid hindamismeetodeid (ekspertarvamused, konsultatsioonid jms), vajadusel kasutatakse ka hindamismaatrikseid. Tulenevalt üldplaneeringu kui strateegilise arengudokumendi täpsusastmest, teostatakse ainult vajadusel objektipõhine hindamine. Spetsiifilisi välitöid ja inventuure KSH käigus ei kavandata - KSH ja üldplaneeringu koostamise käigus viiakse läbi tööseminare nii kohaliku omavalitsuse kui teiste asjaosalistega ning kasutatakse olemasolevaid andmebaase (Maa-ameti geoportaal, EELIS, alal eelnevalt teostatud uuringud jne), planeeringute, riiklike ja maakondlike strateegilise arengudokumentide ja muid allikaid. Töö teostamisel tehakse koostööd vallavalitsuse ametnike,

kohalike elanike, planeerimisdokumendi koostajate ja keskkonnaekspertide vahel. Töö koostamisel võetakse arvesse asjaomaste asutuste, isikute ja avalikkuse ettepanekud ning tuuakse välja nendega arvestamise või mitteamvestamise põhjendused.

Piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus

Riigipiiriülest keskkonnamõju ette näha ei ole.

Võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku alale

Põhja-Sakala valla üldplaneeringu koostamisel tuleb arvestada Natura 2000 alade ja nende kaitse-eesmärkidega. Põhja-Sakala vallas on 9 loodusala ja 4 linnuala (joonis 14 ja 15). Euroopa Komisjonile esitatud Natura 2000 võrgustiku linnu- ja loodusalade nimekiri kinnitati Vabariigi Valitsuse korraldusega 05.08.2004 nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” (RTL 2004, 111, 1758).

Eeldatavalt ei kaasne üldplaneeringuga olulist mõju Natura 2000 alade väärtustele, vajadusel tuleb välja töötada selline planeeringulahendus, mis arvestab Natura 2000 alade kaitse-eesmärke. Põhja-Sakala valla üldplaneeringu KSH raames hinnatakse võimalikku mõju Natura 2000 võrgustiku aladele esmalt läbi eelhindamise protsessi. Kui ilmneb, et üldplaneeringuga kavandatakse Natura 2000 võrgustiku ala(de) kaitse-eesmärkidele ebasoodsat keskkonnamõju avaldavate tegevust ja tegevuse üksikasjad on teada, viiakse läbi ka asjakohane hindamine.

7. KSH avalikustamise ajakava

KSH läbiviimine ja aeg on seotud üldplaneeringu koostamise protsessiga. Nõuded keskkonnamõju hindamise aruande sisule ja muudele tingimustele tulenevad keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses ning menetlusnõuded planeerimisseadusest.

Üldplaneeringu ja KSH menetlemine toimub üheaegselt, mis võimaldab arvestada võimalikult suures ulatuses üldplaneeringu elluviimisega kaasnevat keskkonnamõjusid. Planeeringulahenduse lähteseisukohtade kujundamine, lahenduse koostamine ja avalikustamine toimuvad paralleelselt ja integreeritult KSH väljatöötamise kavatsuse ja aruande koostamisega, mistõttu on kogu menetlusse üheaegselt kaasatud nii planeeringu kui KSH eksperdid (töörühm). Tabelis 5 on kirjas Põhja-Sakala valla üldplaneeringu ja KSH protsessi orienteeruv ajagraafik.

Tabel 6. Põhja-Sakala valla üldplaneeringu ja KSH protsessi orienteeruv ajagraafik.

Üldplaneeringu ja KSH etapp	Toimumise aeg/täitmine
ÜP ja KSH algatamine Põhja-Sakala Vallavolikogu otsusega nr 74	27. september 2018
ÜP lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse koostamine	jaanuar-aprill 2019
ÜP lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse kohta ettepanekute küsimine (koos avalikustamise teatega) ja täiendamine lähtuvalt ettepanekutest	mai-juuli 2019
ÜP põhilahenduse ja KSH aruande eelnõu koostamine	august 2019 – märts 2020
ÜP ja KSH aruande eelnõu avalik väljapanek	aprill 2020
ÜP ja KSH aruande eelnõu avalik arutelu	mai 2020
ÜP ja KSH aruande eelnõu kooskõlastamine ja arvamuse avaldamine asjaomaste asutuste ja isikute poolt, ÜP ja KSH aruande täiendamine	juuni 2020 – jaanuar 2021
ÜP ja KSH aruande eelnõu esitamine vastuvõtmiseks Põhja-Sakala Vallavolikogule (eeldatav vastuvõtmine)	veebruar – märts 2021
ÜP avalik väljapanek	aprill 2021
ÜP avalik arutelu	mai 2021
ÜP esitamine rahandusministrile heakskiitmiseks (eeldatav heakskiit)	juuni – august 2021
Kehtestamine Põhja-Sakala Vallavolikogu poolt	oktoober 2021

8. Kasutatud allikad

Õigusaktid:

1. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus, vastu võetud 22.02.2005
2. Kõo valla, Kõpu valla, Suure-Jaani valla ja Võhma linna osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmine. Vabariigi Valitsuse 26.01.2017 määrus nr 27.
3. Looduskaitse seadus, vastu võetud 21.04.2004
4. Muinsuskaitse seadus, vastu võetud 27.02.2002
5. Planeerimisseadus, vastu võetud 28.01.2015
6. Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused, Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määrus nr 133.
7. Soomaa rahvusparki kaitse-eeskiri. Vabariigi Valitsuse 22.04.2005 määrus nr 85
8. Soomaa, Vilsandi ja Karula rahvusparki moodamine. Vabariigi Valitsuse 08.12.1993 määrus nr 387.

Muud allikad:

1. Arold, I. 2005. Eesti maastikud. Tartu Ülikool Geograafia Instituut.
2. Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS), 2019.
3. Eesti Statistikaamet, 2019
4. Eesti Geoloogiateenistus, ruumiandmete kaardirakendus, 2019.
5. Keskkonnaministeerium, 2017. Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050. Vastu võetud Riigikogu 06.06.2017 otsusega.
6. Keskkonnaregister, 2019
7. Keskkonnaameti keskkonnateenuste portaal.
<https://eteenus.keskkonnaamet.ee/> (viimati vaadatud: 04.04.2019)
8. Kultuurimälestiste riiklik register, 2019
9. Kuusk, L. 2017. Põhja-Sakala vald (slaidiesitus).
<http://www.pohja-sakala.ee/tutvustus-ja-asukoht> (viimati vaadatud 04.02.2019)
10. Kõo valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava 2017-2013. Vastu võetud Kõo Vallavaolikogu 23.02.2017 määrusega nr 3.
11. Kõpu valla üldplaneering aastani 2015. Kehtestatud Kõpu Vallavolikogu 26.06.2006 määrusega nr 5.
12. Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2015-2021. Kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 7.01.2016.
13. Maa-ameti Geoportaali kaardirakendused.
<http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis>

14. Maanteeameti riiklik teeregister, 06.02.2019
15. Noorkõiv, R. (OÜ Geomedia) 2018. Põhja-Sakala valla profiil. Kehtestatud Põhja-Sakala Vallavolikogu 15. oktoobri 2018 määrusega nr 56.
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4251/0201/8011/2018_M56_Lisa_2.pdf#
16. Olesk, K., 2018. 2017. aasta põhjaveevaru bilanss. Keskkonnaagentuur.
17. OÜ Eesti Geoloogiakeskus. 2015. Selliste piirkondade väljaselgitamine, kus tuleks põhjaveekogumi hea koguselise seisundi säilitamiseks arvutada põhjavee prognoosvaru.
18. OÜ Pilvero, 2016^a. Suure-Jaani valla Suure-Jaani, Olustvere ja Sürgavere kaugküttepiirkonna soojusmajanduse arengukava koostamine aastateks 2016-2025.
19. OÜ Pilvero, 2016^b. Võhma linna soojusmajanduse arengukava aastateks 2016-2025.
20. Petersell, V., Karimov, M., Täht-Kok, K., Shtokalenko, M., Nirgi, S., Saarik, K., Milvek, H. 2017. Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlas. Eesti geoloogia keskus, Keskkonnaministeerium, Tallinn.
https://www.envir.ee/sites/default/files/eesti_rn_atlas_2017_kyljendatud.pdf
21. Põhja-Sakala valla jäätmekava 2018-2023. Vastu võetud Põhja-Sakala Vallavolikogu 25.10.2018 määrusega nr 58.
22. Põhja-Sakala valla koduleht.
<http://www.pohja-sakala.ee/uldinfo> (viimati vaadatud 04.02.2019)
23. Soomaa piirkonna teemaplaneering. Kehtestatud Rahandusministeeriumi 09.12.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/182.
24. Suure-Jaani valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava: Uuendused arendusperioodiks 2012-2024. Vastu võetud Suure-Jaani Vallavolikogu poolt 28.02.2012 määrusega nr 77.
25. Umal, T. 2018. Põhja-Sakala arengukava. Kehtestatud Põhja-Sakala Vallavolikogu 15. oktoobri 2018 määrusega nr 56.
26. Viljandimaa 20. sajandi arhitektuuri inventeerimise dokumentatsioon (2013):
https://register.muinas.ee/ftp/XX_saj._arhitektuur/maakondlikud%20ylevaated/viljandimaa/viljandimaa.pdf
27. Viljandimaa maakonnaplaneering 2030+. Kehtestatud Rahandusministeeriumi 06.04.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/75.
28. Viljandimaa maakonnaplaneering 2030+. Kehtestatud Rahandusministeeriumi 06.04.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/75.
29. Viljandimaa maakonnaplaneeringu 2030+ lisa 5: Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused: Viljandimaa väärtuslikud maastikud. 2015.
30. www.peatus.ee (viimati vaadatud 04.02.2019)
31. Võhma linna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2016–2030. Vastu võetud 17.02.2016 Võhma Linnavolikogu poolt määrusega nr 6.

LISAD

LISA 1. Põhja-Sakala valla üldplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise otsus

LISA 2. Põhja-Sakala valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algamise teade ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ja ajalehtedes Sakala ning Leole